

Upravništvo: Ljubljana, Puccinjeva ulica 5.
Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24
Inseratni oddelk: Ljubljana, Puccinjeva ulica 5 — Telefon št. 31-22, 31-26
Podružnica Novo mesto: Ljubljanska cesta 42
Računi: za Ljubljansko pokrajino pri pokno-
čkovnem zavodu št. 17.749, za ostale kraje
Italije Servizio Conti. Corr. Post. No 11-3118

EKSKLJUCIJSKO ZASTOPSTVO za oglase iz Kr.
Italije in inozemstva ima
Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

JUTRO

Izšla vsak dan razen ponedeljka
Naročnine znaša mesečno Lit. 18,-
za inozemstvo vključno s »Ponedeljkom Ju-
tro« Lit. 36,50.

Uredništvo:
Ljubljana, Puccinjeva ulica 5. — Telefon
št. 31-22, 31-23, 31-24.

Rokopisi se ne vračajo.
CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pub-
blicità di provenienza italiana ed estera:
Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO.

Accaniti combattimenti in Sicilia

Il nemico non è riuscito ad avanzare — Azioni a volo radente sulle truppe avversarie — Un piroscafo di 7000 tonn. affondato — 34 velivoli nemici abbattuti

Il Quartier Generale delle Forze Armate comunica in data di 17 luglio 1943-XXI il seguente bollettino di guerra n. 1148:

In Sicilia, ed in particolare nelle regioni di Agrigento e di Catania, si è anche ieri accanitamente combattuto:

L'avversario, nonostante i forti attacchi sferrati e le elevate perdite subite non è riuscito a conseguire ulteriori vantaggi.

Reparti aerei da combattimento e da assalto hanno inflitto alle truppe nemiche in ripetute azioni a volo radente, gravi danni in uomini e materiali.

Aerosiluranti e bombardieri dell'Asse conducevano vigorose azioni contro navi nemiche nella zona di Capo Passero e in prossimità di porti di Siracusa e Augusta:

un piroscafo da 7000 tonn. incendiato colava a picco,

La caccia germanica abbattava nel cielo della Sicilia sedici velivoli dei quali 12 quadrimotori del tipo «Liberator».

Incurioni nemiche su Napoli, Bari, Reggio Cal. e Messina non causavano danni di importanza; limitato il numero delle vittime.

Azioni di bombardamento e di spezzamento di scarso rilievo venivano pure effettuate sulla Spezia e località della Lombardia e dell'Emilia.

Sono stati complessivamente distrutti, dalle artiglierie della difesa e dalla caccia 18 velivoli dei quali 5 tra Messina e Reggio Cal.; tre a Bari, sette a Napoli, tre tra Varese e Pavia.

Roma è stata sorvolata questa notte da aerei che hanno lanciato volantini di propaganda.

Nelle acque della Sicilia orientale un no-

stro incrociatore leggero, attaccato da alcuni motosiluranti, ne affondava due e conduceva a termine la sua missione senza avere riportato alcun danno.

Un cacciatorpediniere nemico è stato silurato da un nostro sommergibile.

A seguito delle incursioni citate dal bollettino odierno sono state finora accertate le seguenti perdite tra le popolazioni: a Napoli 22 morti e 70 feriti; a Bari 3 morti e 33 feriti; a La Spezia 6 feriti.

In corso di precisazioni quelle di Reggio Calabria e Messina.

Le vittime definitivamente accertate in seguito all'incursione nemica su Livorno salgono a 252 morti e 503 feriti.

Nota al bollettino n. 1148: Nei combattimenti dei giorni scorsi è caduto da prode in Sicilia, il luogotenente generale della M.V.S.N. e generale di brigata del regio esercito Enrico Francisci. Egli era stato invitato nell'isola per assumere un importante comando e subito si era voluto recare sulle primissime linee per rendersi esatto conto della situazione e per meglio guidare i reparti posti al suo ordine nell'aspra battaglia in corso; il ferissimo suo animo di soldato valoroso, di devoto servitore della patria e del regime, lo spingeva, come sempre, dove maggiore era il pericolo ed ivi una salva di artiglieria ha reciso l'ancora gagliarda esistenza. Il nome di Enrico Francisci si aggiunge a quello dei molti ufficiali generali in questa guerra immolatisi sul campo al quale il grado elevato diede soprattutto il privilegio di essere primi nel rischio e nella lotta e di offrire così luminosa esempio del dovere adempiuto fino al sacrificio supremo.

Obrambni boji pri Orlu

251 sovjetskih tankov in 80 letal uničenih — Izjalovljeni sovjetski napadi ob kubanskem mostišču in ob Miusu

Iz Hitlerjevega glavnega štapa, 17. jul. Vrhovno poveljstvo nemške vojske je objavilo danes naslednje poročilo:

Medtem ko je večeraj bojno delovanje severno od Bjelgoroda popustilo, so se hudi obrambni boji na področju Orla nadaljevali. Sovjetski napadi so bili po hudi in menjajočih se borbah odbiti. V celotnem odseku je bilo večeraj zopet uničenih 251 oklopnih voz. Z ostale vzhodne fronte poročajo o zavrnitvi več napadov proti vzhodni fronti kubanskega mostišča, ki so jih podpirala oklopna vozila in bojni letalci in več krajevnih napadov na fronti ob Miusu.

Letalstvo je večeraj s posebnim uspehom obstrlevalo sovražnikove izhodiščne postojanke in premikanje čet. V letalskih bojih in po zaslugi protiletalskega topništva je bilo sestreljenih 80 sovjetskih letal.

Na Siciliji sovražnik večeraj kljub večkrat ponovljenim močnim napadom, posebno na področju Catanije, ni mogel doseči nobenih omebne vrednih uspehov. Lovci in oddelki torpednih letal so prizadeli sovražnika v istih napadih hude izgube ter sestrelili nad Sicilijo 16 sovražnih letal. Vseh je sovražnik v Sredozemlju večeraj izgubil 34 letal.

V Messinskem prelivu je prišlo večeraj do več bojev med nemškimi in angleškimi brzi čolni, v katerih je bil 1 angleški brzi čoln potopljen, drugi verjetno uničen, še več drugih pa zažganih. Nemški in italijanski letalci so tudi večeraj uspešno napadali izkrcavalno mornarico pred Sicilijo.

Na morju pred Ymuidenom so nemški čolni za zaščito pristanišča zavrnili napad oddelka angleških brzih čolnov. Sovražni torpedni brzi čoln je bil tako hudo poškodovan, da se lahko računa z njegovo potopitvijo.

Maloštevilna sovražna letala so preletela preteklo noč severno-zapadno in južno državno ozemlje, pri čemer je bila povzročena samo neznatna škoda.

Sovjetska protiofenziva pri Orlu

Berlin, 15. jul. s. Glede dogodkov na vzhodu poudarjajo nemški listi soglasno, da so se operacije zadnjih 48 ur stalno širile in postale še silovitejše. Kar se tiče posebej odseka Orel—Bjelgorod, se podčrtava, da obstajajo tri središča borbe in sicer vzhodno od samega Orla, na področju zapadno od Bjelova in v okrožju Suhinčev, kjer sovražnik uporablja svoje udarne množice. Tudi tu se v bitki sovražnik poslužuje močnih mehaniziranih sil. Vojni dopisniki naglašajo nadalje, da je pomen sedanje bitke na vzhodni fronti v mogočnem razvrtju sil na obeh straneh, ki je prva velika preizkušnja po letošnji zimski vojni.

Berlin, 16. jul. Sovjetska protiofenziva na področju Orla se razvija z rastočo silovitostjo in se zdi, da je treba govoriti ne o protiofenzivi, marveč o praveči ofenzivi velikega obsega. Po vsem videzu sovjetsko poveljstvo nima samo namena, da s svojimi napadi zadrži in ustavi nemški pohod na Kursk, marveč je to predvsem začetek pohoda proti Brjansk in Smolensku.

Sovražnik je vrgel v borbo ogromno število oklopnih in pehotnih divizij, ki so ne glede na obutne izgube v zadnjih 10 dneh stopile v boj z ogromnim pritiskom. V Berlinu pravijo, da je ta ruski nastop eden

izmed najsilnejših in najresnejših naprov, ki so jih Rusi doslej pokazali. Kasneje so Nemci prešli v protinapad in sedaj so v teku izredno hudi boji. V nekem dopisu vojnega sotrudnika »Zwölfuhrblatt« pravi poročilo, da »sovjeti, dasi so izgubili v desetih dneh nič manj kakor 35 oklopnih brigad, še vedno mečejo divizijo za divizijo oklopnih voz v napad. Ni dvoma, da so se Rusi mnogo naučili v zadnjih mesecih glede metod, borbe posameznih vojakov, bodisi glede taktike poveljstva, ki je postala elastičnejša in bistrejša. Rusi so se zlasti naučili s presenetljivo hitrostjo premikati velike čete z enega odseka na drugega, in poskušajo za vsako ceno prodreti preko naših črt na področju Orla. Sovražnik se je očitno nadejal, da bo lahko dosegel presenetljiv uspeh z uporabo množice »T 35« novega modela, ki so bili zgrajeni v teku zime v uralskih tovarnah in ki imajo dvojni uklep.

Toda ne glede na to zaščito jih granate našega protitankovskega topništva ranijo, zato do uspeha s presenečenjem ni prišlo, pač pa naše čete vedno bolj uporabljajo nov tip strojnice, ki strelja izredno hitro in ki je povzročila najtežje izgube med sovjetsko pehoto.

Tukajšnji »Zwölfuhrblatt« poroča, da se je sovražni pritisk na področju med Orlom in Suhinčev v četrtek še znatno ojačil, toda sovražnik razen majhnih vrzeli, ki se niso razširile, ni dosegel nikakršnega važnejšega uspeha. Na področju med Orlom in Kurskom pa so boji počivali že tretji dan, dočim so bili sovražni napadi na jugu Kurška, namreč na področju med Bjelgorodom in Obojanom, naperjeni proti bokom prodirajočih nemških kolon, odbiti in so nemške čete pridobile nekoliko tal.

Po kakih 8 dneh slabega vremena so se vremenske razmere večeraj nenadoma zboljšale, kar je omogočilo nemškemu letalstvu, da je obnovilo svoje napade. Ves dan so se oddelki težkih in lahkih bombnikov ter stromoglavcev menjavali v napadih in učinkovito podpirali odpor nemških čet. (Le ultime notizie.)

Finsko vojno poročilo

Helsinki, 16. jul. s. Finsko vojno poročilo javlja: V zadnjih 24 urah so finske napadale čete v srednjem odseku aunske fronte uničile jarko, dve odpori skupini in eno rdečo strojno gnezdo ter zadale sovražniku tudi izgube v ljudeh. V odseku Maaselka je bil odbit majhen sovjetski oddelk, ki je napadal. Finsko topništvo je razpršilo rdeče čete, ki so se pripravljale za napad. Drugod se ni zgodilo nič pomembnega.

Sovjetsko preganjanje duhovnikov v Odesi

Odesa, 16. jul. s. Neki župnik iz Odesa je dramatično pripovedoval o sovjetskem preganjanju duhovnikov. Izjavil je, da je GPU duhovnike neprestano zasliševala in mučila na vse načine. Nekemu duhovniku so prepričali spanje deset zaporednih dni in noči, drugega so prisilili, da je več dni zaporedoma moral stati, dokler ni izgubil zavesti. Ti duhovniki so potem izgnani in o njih se nič več ni slišalo. Mnogo duhovnikov, ki jih je GPU obsedila na prisilno delo, je umrlo, preden so dospeli v koncentracijska taborišča.

Srditi boji na Siciliji

Sovražniku se ni posrečilo prodreti dalje — Napadi v nizkem poletu na sovražne čete 7000-tonski parnik potopljen — 34 nasprotnih letal sestreljenih

Glavni stan Italijanskih Oboroženih sil je objavil 17. julija naslednje 1148. vojno poročilo:

Na Siciliji, zlasti na področju Agrigenta in Catanije, so bili tudi večeraj hudi boji. Sovražniku se kljub močnim napadom in velikim izgubam ni posrečilo napredovati.

Oddelki bojnih in napadalnih letal so prizadeli sovražnim četam v ponovnih stromoglavnih napadih hude izgube na ljudeh in na vojnem blagu.

Osna torpedna letala in bombniki so izvršili močne napade proti sovražnim ladjam v okoliših rta Passero ter v bližini luk v Siracusi in Augusti. Pri tem je bil zažgan en parnik 7.000 ton, ki se je potopil.

Nemški lovci so v zraku nad Sicilijo sestrelili 16 letal, od teh 12 štirimotornikov tipa »Liberator«.

Sovražni poleti nad Neapelj, Bari, Reggio Calabria in Messina niso povzročili važne škode; tudi število žrtev je omejeno.

Sovražni napadi z obstrlevanjem in metanjem rušilnih bomb iz majhne višine so bili izvršeni tudi na Spezijo in na kraje v Lombardiji in Emiliji.

Skupno so obrambno topništvo in lovci pokončili 18 letal, od teh 5 med Messina in Reggio Calabria, 3 v Bariju, 7 v Neaplju in 3 med Varesejem in Pavijo.

V pretekli noči so preko Rima letela letala, ki so metala soplagandne letake.

V vodah vzhodne Sicilije je našo lahko krizarko napadlo nekoliko motornih torpedov, krizarka pa je potopila dve in iz-

vršila do konca svojo nalogo, ne da bi bila kotička poškodovana.

En sovražni rušilec je bil torpediran od naše podmornice.

Pri letalskih napadih, omenjenih v današnjem vojnem poročilu, so doslej ugotovili naslednje žrtve med prebivalstvom: v Neaplju 22 mrtvih in 70 ranjenih, v Bariju 3 mrtvi in 33 ranjenih, v Speziji 6 ranjenih.

Ugotavljanje žrtev v Reggio Calabria in Messina so še v teku.

Dokončno ugotovljene žrtve sovražnega letalskega napada na Livorno znašajo 252 mrtvih in 503 ranjene.

Pripomba k poročilu št. 1148: V bojih preteklih dni je na Siciliji padel junaške smrti generalni poročnik prostovoljne milice za narodno obrambo ter brigadni general Kr. vojske Enrico Francisci. Bil je poslan na otok, da bi prevzel važno poveljstvo in se je hotel takoj napotiti v najsrednejše črte, da bi se točno poučil o položaju in da bi bolje vodil v hudi borbi oddelke, ki so mu bili podrejeni. Njegova pomosna duša vrgla vojaka, vdnega služabnika domovine in režima, je silila kakor vedno tja, kjer je bila največja nevarnost in tam je topniška salva prekinila njegovo vrolo življenje. Ime Enrica Franciscija se pridružuje imenom mnogih častnikov in generalov, ki so se v tej vojni žrtvovali na bojnem polju. Tem je njihov visoki čin dal predvsem prednost prvi prvi pri tveganju in v borbi ter nuditi tako svetel zgled izvrševanja dolžnosti do najvišje žrtve.

Junaški odpor osnih čet na Siciliji

Berlin, 17. jul. s. Bave se z operacijami na Siciliji listi soglasno podčrtavajo, da so borbe ostre in da so italijanske sile ob pomoči nemških oddelkov žilavo in hrabro bore proti napadalnim množicam sovražnika. Poudarja se, da se borba pričakuje huda, zlasti na področju Agrigenta, kjer prenašajo edince Osi silovite napade nasprotnika v srditih obrambnih bojih. Poseben poudarek daje tukajšnji tisk odličnim operacijam italijanskih čet proti oddelkom padalcev, ki so se spustili pri Cataniji.

Berlin, 16. jul. O operacijah na Siciliji poroča Mednarodna obveščevalna agencija naslednje:

Angleško-ameriške invazijske čete so pretekli terek ob podpori znatnih oklopnih in letalskih sil nadaljevale svoje poskuse, da bi prodrele preko obrežnega pasu, ki ga ščiti topništvo njihovih ladij. Po zadnjih vesteh so bili ti napadi v splošnem odbiti z znatnimi izgubami za napadalce, ki se jim je posrečilo le na nekaterih točkah razširiti svoj mostobran. Sovražnik, ki je skušal zlomiti odpor osnih sil s topništvom vojnih ladij iz največje bližine obale, je bil napaden na tako učinkovit način, da so se morale vojne ladje, zadete v polno, zaviti v umetno megle in se oddaljiti od obale tako daleč, da niso mogle več podpirati čet pri izkrcavanjih.

Odpor obrambe še nadalje preprečuje Angležem in Američanom dostop na ceste, ki drže v notranjost, in sovražnikove izgube so tem večje, ker imajo osne sile zasedene dobre postojanke v gorovju, ki so bili že prej pripravljene.

Medtem je prispelo v Berlin prvo poročilo nekega vojnega poročevalca o podrobnostih angleško-ameriškega napada na južno Sicilijo: Ponoči 11. julija so se pokazali prvi znaki napada, nakar je sovražno letalstvo ojačilo svoje napade. Obramba je bila učinkovita in je dosegla že takoj prve ure važne uspehe, ko je sestrelila nekoliko desetkov sovražnih letal. Pod izrazom »obramba« je treba razumeti tako topništvo kakor letalstvo in ladjeve osni sil. Prvi vtis je bil ta, da se je razvila ogorčena borba, kajti sovražnik ima na razpolago mnogo čet ter podporo letalstva in vojnih ladij, zbranih ob sicilski obali, toda poveljstvu osnih sil je bilo že jasno, na katerih točkah bo sovražnik uporabil svoje sile in je bilo zato v položaju, da postavi nasproti primerno množico čet.

Ponoči 11. julija so se približale sovražne divizije na treh konvojih iz raznih strani sicilski obali pod zaščito vojnih ladij, nosilci letal, mnogostevnih krizark in znatne množice drugih lahkih pomorskih enot. Pihal je močan veter, ki je dvigal do višine 1000 m značilni sicilski prah in je na precejšnji razdalji zakrival tudi morje. Zaradi tega ni došlo do sistematskega izkrcavanja v prvih nočnih urah, kakor je računalo angleško-ameriško poveljstvo. Šele v prvih urah naslednjega jutra se je sovražnik lahko lotil prvih izkrcavalnih operacij, toda izkrcane čete, ki so mislile, da bodo imele lahko delo z italijansko-nemško obrambo, so se znašle naenkrat nasproti sovražniku, ki je bil pripravljen na odpor z vsemi silami.

Poskusni napad na neko luk, ki je bila po mnenju sovražnika zelo važna, so italijansko-nemške čete takoj odbile. Že sploščka so bile uničene sovražne čete, ki so stopile na zemljo, kasneje poslana ojačenja pa so se morala umakniti na morje.

Izkrcanja na južni obali pa ni bilo mogoče preprečiti, ker je imel sovražnik veliko premoč v težkem orožju, vendar se je osnim četam tu posrečilo prizadeti sovražniku obutne izgube. Brčkone je sovražnik na tej točki kasneje izkrcal oklopne vozove in prodri na sedaj že znanih točkah, kjer pa bo moral seveda računati z istimi

Poravnaj čim prej
zaostalo naročnino!

bojevniki, z veterani, ki so že v Afriki dosegli toliko zmag in ki so sedaj ojačeni z mlajšimi tovariši. (Le ultime notizie.)

Vedro zaupanje v razvoj spopada

Berlin, 16. jul. Vsa Nemčija zasleduje borbo na Siciliji z izredno pozornostjo. Kakor je razvidno iz pisanja listov, pa vlada v nemški javnosti nesprenjena vedrost in veliko zaupanje v bodoči razvoj spopada. Listi poudarjajo, da se odpor osnih čet na Siciliji postopno ojačuje. Dejstvo, da se anglosaški vladodržci zatekajo k političnim manevrom, se tolmači kot potrditev velikih težkoč, na katere je naletel napadalec v sedanji fazi vojaških operacij. Ako bi bili Anglosasi gotovi dobrega izida svojega podjetja, je jasno, da ne bi s tako vztrajnostjo stavili na politično karto, ki ne samo nima niti najmanjšega izgleda na uspeh, marveč jo igrajo sovražniki popolnoma v prazno.

Kaj misli Nemčija o borbi na Siciliji, je danes izrazil zastopnik nemških vojaških krogov s posebnim ozirom na razne kombinacije, ki so se pojavile v teh zadnjih dneh v izvestnem delu nevtralnega tiska. V splošnem, je dejal zastopnik vojaških krogov, je treba ugotoviti, da vsi uspehi, ki so jih zavezniki doslej dosegli na Siciliji, v nobenem pogledu ne morejo služiti za napovedi nadaljnjih dogodkov. Začetne operacije zaveznikov se niso zaključile s takimi

Torpedni čoln potopil sovražni rušilec

Rim, 16. jul. s. Akcija torpednega čolna ladijskega podporočnika Tedeschija, ki ga omenja vojno poročilo št. 1146, je potekla vnoči na 14. t. m. v vodah vzhodne Sicilije. Neka skupina naših torpednih letal je, čeprav je bila možnost akcije zaradi jasnosti ogrožena, nastopila proti sovražnim edincem, ki so krizarile med Siracusu in Augusto. Torpedni čolni, katere so številne sovražne edince na zaščitem patruliranju opazile v znatni razdalji in prestrgle, so z odločno akcijo premagali črto in napadli neko pomorsko skupino.

Vzglyedno zadržanje hierarhov v Neaplju

Neapelj, 17. jul. s. Z zadržanjem, ki je nad vso poveljo in katerega kaže prebivalstvo, ki se na vsako novo barbastvo sovražnika še bolj utrdi v železni volji po odporu za vsako ceno in za dosego končne zmage, se ujema akcija nesebičnosti in visokega duha odgovornosti tistih mož, ki zavzemajo hierarhične položaje od najvišjih do najnižjih skromnih, akcija, ki se razvija vedno tam, kjer je tveganje največje. Ob zadnjih napadih, ko se je sovražnik najhuje razbesnel nad mestom, je prebivalstvo lahko ugotovilo, da so bili takoj navzočni in

vojaškimi uspehi, ki bi bili dokončni, nasprotno: Sedaj smo šele v začetku, tako rekoč v prvem začetku vojaške akcije zaveznikov. Pri tem ne smemo izgubiti smisla za razmerje. Sovražne čete, izkrcane na Sicilijo, so zasedle obalni pas, osne čete pa so takoj odgovorile s primernimi protukrcami. Tako je bilanca današnjega položaja. S političnega vidika prisostvujemo borbi, ki je v polnem teku in ki je po priznanju anglosaške propagande še zelo daleč od svojega zaključka. Enostavno dejstvo, da se je Angležem in Američanom posrečilo stopiti z močnimi četami na sicilsko tla, ne opravičuje nepremišljenih kombinacij o bodočem političnem razvoju in so take kombinacije naravnost blazne.

Volja osnih sil za odpor je vzvišena nad vsak dvom. Ne smemo pozabiti, da šteje pri tem največ okoliščina, da ima Os napadno primerno vojaško moč. Absurdno je misliti, da bi že sama akcija izkrcanja lahko imela neposredno vpliv političnega značaja in da so z njo stopili na plan problemi, ki niso strogo vojaški. To je za Nemčijo in Italijo osnovno bistvo položaja in dejstva dokazujejo, da je edina posledica sovražnega vdora prav ta, da so se pomnožile moralne energije in da so se izvršili takoj potrebni vojaški ukrepi.

Ne more se napovedovati, je zaključil zastopnik nemških vojaških krogov, kako se bo razvila borba in ali se bo posrečilo potisniti napadalca v morje, dejstvo pa je, da se bo moral sovražnik umakniti s sicilskih tal, ako se mu tam ne bo posrečilo ustvariti obširne pogoje za oporišča. Če bo sovražnik ostal na sicilskih tleh, bo to toliko boljše za osne sile, ker se jim bodo s tem odprle važne možnosti. (P. ccolo.)

V švici sestreljeni angleški letali

Bern, 17. jul. s. Švicarsko uradno poročilo javlja: Preiskava za ugotovitev vzrokov za padec dveh britanskih letal v vališkem kantonu je dokazala, da je obe letali sestrelila švicarska protiletalska obramba.

Angleži ne morejo nikogar več preslepiti

Budimpešta, 16. jul. s. Madžarski tisk še naprej posveča obširne komentarje operacijam na Siciliji podčrtajoč hrabrost, s katero italijanske in nemške čete zadržujejo sovražna napredovanja. Angloameriška propaganda, piše »Magyar Orszag«, fantazira o »osvoboditvi«, toda o kakšni osvoboditvi hočejo Angloameričani govoriti? Na mestu je, nadaljevati list, da se spomnimo, kakšne so prave namere Angležev, namere, ki so stare že dve desetletji. Madžarski list omenja članek, ki je izšel pred 21 leti v »Daily Herald«. V tem članku se je angleška vlada pozivala, naj napade Italijo in zavzame Sicilijo, tako da bo angleškemu imperiju zagotovljena popolna premoč v Sredozemlju. Angleži danes mislijo, da lahko brez kazni požusijo veliki udarec, zakrknjujoč imperialistične načrte za umetno megle »osvoboditve«. Toda italijanski narod bdi z orožjem v naporu, da prežene sovražnika z domovinskega ozemlja.

Torpednemu čolnu mornariškega poročnika Tedeschija je uspelo navzile izredno siloviti sovražni reakciji in luninem svitu, zaradi katerega je bila majhna edinca popolnoma vidna, doseči v najmanjši razdalji neki sovražni rušilec in sprožiti torpede. Torpedni rušilec, ki je bil zadet v spodnjem delu, je v trenutku eksplodiral z ogromnim trusem. Naša torpedna letala so se navzile silovitemu protinapadu ostalih angleških rušilcev oprostila sovražnikov in se vrnila v redu na oporišča.

da so naglo intervenirali skvadristi: Marcello Vaccari, prefekt; Saverio Siniscalchi, zvezni tajnik; Vincenzo Villani, zvezni podtajnik, konzul Mario Negri, inspektor cestne milice za južno Italijo; Salvatore Mosca, zvezni inspektor, in mnogi drugi viski hierarhi, ki so se skupno z ostalimi lasti brez mehaničnih sredstev, samo s silo svojih mišic, ne meneč se za napade, poglajali tja, kjer je besnel ogenj, in ne meneč se za svoje življenje, reševali velike količine potrebščin, ki bi sicer bile žrtev plamenov.

Rimsko delavstvo na braniku domovine

Rim, 16. jul. s. Fašistična pokrajinska zveza industrijskih delavcev je sklicala zborovanje gradbenih delavcev v Rimu, katerega se je udeležilo več tisoč delavcev, ki so hoteli s svojim resnim in odločnim zadržanjem dokazati svoje duhovno sodelovanje v zgodovinskih dogodkih, ki jih preživlja italijanski narod. Po poročilu vodje skupine o vprašanjih, ki se tičejo te kategorije, je neki delavec predlagal naslednje dnevno povelje, ki je bilo odobreno ob mogočnem odobravanju in poslano Duceju:

Delavci, zidarji in pripadniki sorodnih strok v Rimu, zbrani na skupščini, v tem trenutku, ko je sleherni razpravljanje odveč, znova potrjujejo svoje prepričanje v zmago domovine nad demokracijami, ki bi rade opienile in zaslužile 45 milijonov Italijanov, pozdravljajo svoje tvorice delavce na Siciliji, ki branijo z vero, krvjo in junaštvom svoje hiše, svoje žene in svoje otroke. Branec pred sovražnikom ped za pedjo svete zemlje domovine, zagotavlja Duceju, prvemu gradbeniku Italije, kovalcu največjih socialnih reform, da delavci iz Rima zahtevajo samo to, da se borijo in dajo

Italiji v žaru slave mesto, ki ji pripada na svetu.

Nato je govoril tajnik zveze, ki je izprizil, da vse rimske delavce danes preveča ena sama strast: braniti svobodo dela in neodvisnost domovine. Besede govornika so bile sprejete z velikim navdušenjem in z vzklik Duceju.

Angleški pohlep po tujih deželah

Lizbona, 16. jul. s. Nov odmev razprave o atlantski listini, ki se je pričela z interpelacijo na Churchill in kateri je sledila cilnena izjava majorja Attleeja, predstavnika angleškega laburizma, se je šliala v angleški spodnji zbornici, ko je eden izmed torkih Arcebaldov, Arcebald Southby, konzervativni poslanec, ki želi, da bi se ohranilo, vsaj kar se da ohranilo, ob velikem odobravanju predlagal, da morajo gotova sovražna na področja ostati v lasti Angležev. Očitno ve, zaskrbljeni sin perfidnega Albiona, da ni tako težko osvojiti si gotove postojanke, kakor pa jih ohraniti.

Naskok na Sicilijo v luči celotnega konflikta

Anglosaški napad na Sicilijo je najbolje razkril velik obseg tega podjetja in s tem tudi svoj odločilni značaj glede namenov voje v Evropi. Silni napor, ki ga je sovranski po vsej priliki pripravil v svoji skrbi, ni napor, ki bi se dal še ponoviti. V spopadu, ki se je razširil po vsej zemlji, ni moglo tvegati za dalje časa svoje sile na ena samih točki ogromne šahovnice. Vsak bojevnik ve, da je med borbo težko odtrgati pogled in misel s kratkega odseka, na katerem divja borba, ter se s hladnim premislekom lotiti proučevanja obširnega obsega cele bitke. Ni lahko s tesnim srcem, kakor ga imamo vsi v teh dneh, opustiti se ognja, s katerim sledimo dogodkom na Siciliji, ter postaviti s hladno ugotovitvijo to znamenito podjetje na mesto, ki mu gre v celotnem sklopu konflikta, niti pa ne sme prezreti pogojev, ob katerih se je odločil napad na ta velik in lepi italijanski otok.

Pred anglosaškim podjetjem sta se dogodili dve omembe vredni epizodi. Dne 5. julija je sovjetska vojska v osrednjem odseku vzhodne fronte odgovorila na nemški sunek čisto krajevnega značaja z izredno silovitostjo ter napadla nasprotnika na fronti, dolgi 150 km, na Tihem morju pa so ameriške in avstralske sile začele proti nekaterim japonskim postojankam niz napadov, o katerih se lahko reče, da niso bili v skladu s strateškim konceptom, za katerega so se ogrevale svoj čas nekatere severnoameriške politične skupine.

Ze v nekoliko dneh je močni nemški in japonski odpor odkril diverzni značaj teh dveh ofenziv, ki sta se takoj razblijili ob silnih izgubah. Sedaj je jasno, da je sovranski zbral vse znane sile dveh najbo-

gatejših imperijev sveta ter jih po dolgi in vestni pripravi v določenem trenutku vrgel proti Italiji. Vse kopninske, letalske in pomorske sile, ki jih imajo na razpolago Anglija in Zedinjene države, so bile usmerjene na eno samo točko. Pri tem so Anglosasi zanemarjali druga bojšča, da so lahko vrgli vso svojo moč proti Italiji, kjer bi se naj odločila usoda Evrope in izid vojevalne. »Evening Standard« je jasno izpostavil: »Lotili smo se zgodovinske in tvegane pustolovščine, iz katere ni povratka nazaj.«

Ogromni napad sovranske koalicije je otvoril podjetje z odločno premočjo pomorskih in letalskih sredstev. To prinaša Italiji dolžnost hude borbe, ki jo sprejema z vojaškim pogumom in odločnostjo, biti se z vsemi močmi, ki jih ima na razpolago. Italijanske čete stoje proti premoči sredstev, s katerimi se baha nasprotnik, sicilsko prebivalstvo je vstalo v obrambo svoje prelepe dežele in vsi Italijani čutijo, da je danes njihov Monte Grappa na Siciliji. Italijansko ljudstvo bo s tem večjo odločnostjo vztrajalo v borbi, ker ve, da ni osamljeno nasproti sovranski. V notranjosti držav Ost niso mogli takih dogodkov, kakršni so se že pokazali pri raznih polomih v zvezi z združenimi narodi, Italijani in njihovi zavezniki so prepričani, da bo imel izid velike pustolovščine, v katero so se zapletli italijanski sovranski, odločilen pomen glede zmage in poraza. Sovranski pa ve samo to, da se iz tega podjetja ne more več izmotati. Sedanje nesorazmerje med silami obeh bojujočih se strank se bo postopno izenačilo ter bo ustvarilo nove pogoje za borbo, v kateri se bo izkazala vrhunska osnih vojakov. Sedaj pa je borba šele v svojem začetku. (Corriere della Sera.)

Siloviti spopadi na Novi Georgiji

Japonsko letalstvo in mornarica zadajata sovranski
neprestano hude izgube

Tokio, 16. jul. s. Naši hidroplani redno oglašajo sovražna boja letala. Japonci močno napadajo sovransko na področju južne Nove Georgije. V noči na 5. julij je sovranski nenadoma vdrl v zaliv Kule, ki leži med severozapadno Novo Georgijo in otokom Kolombangara. Sovranski je skušal izvršiti izkrcanje na severozapadni obali Nove Georgije nasproti zalivu Kule in zapadno od Bairoka. Del sovranskega, ki se je skušal izkrcati v Bairoku, je bil odbit. To noč so japonske sile s težkimi topovi kopne vojske ob pomoči japonskih rušilev potopile tri vojne ladje. V noči na 5. julij so se naši rušilci, ki so sodelovali v bitki, znašli v vodah severno od Kolombangare pred tucatom sovražnih vojniških ladij, križark in rušilev. Japonski rušilci so se takoj približali sovražni mornarici in jo začeli obstreljevati. Naše sile so potopile eno sovražno križarko, drugo pa poškodovale.

Kakor znano, so naši rušilci v bitki pri otoku Bai hudo poškodovali dve križarki. V prenesenem smislu se je tu zgodilo, da je miš ujela mačko. Od 4. do 10. julija je sovranski osredotočil svoje sile na Mingo in kakor je danes poročal general Jahagi, napreduje sovražnik sedaj proti Mundi, toda mi ga umijemo. Dne 12. julija se je sovranski ponovno skušal izkrcati na obali zaliva Kule. Naslednje noč je prišlo do spopada s sovražno mornarico, obstoječo iz štirih križark. V tem spopadu z našimi torpedovkami pred Kolombangaro je bilo več sovražnih križark, kakor smo že objavili, potopljenih ali hudo poškodovanih. Kasneje se je skušal sovražnik, kakor je javil glavni stan, izkrcati na vzhodnem področju Munde, prihajajoč z otoka Rovina, bil pa je odbit. V tej bitki je sovražnik izgubil nad 20 čolnov in 1300 moč. Ob tej priliki so se ofenzive udeležile tudi sovranske edince, ki so se že prej izkrcale na otoku, a so bile tudi te odbite.

Izjave zastopnika japonske mornarice

Tokio, 16. jul. s. Opisujejo osrednjemu svetu bitko, ki poteka na južnozapadnem Pacifiku, z Nove Georgije kot središčem hudih bojev med nasproti si stoječimi silami je poveljnik Itaru Peschiro, član tiskovnega odseka mornarice, v glavnem stanu izjavil, da skušajo obe sili z močno ojačenimi letalskimi jata uničiti druga druga prometne zveze. Peschiro je podal pregled vojnega položaja na področju Nove Georgije in na otoku Rendovi. V juniju so japonske letalske edince razširile svoje operacije do letalskih oporišč na otokih Novih Hebridov pa tudi na Guadalcanar ter so napadle otoki Russel in Shortland ter sovranske konvoje, zasidrane pred Mundo. Po naglasitvi, da so se vojni uspehi teh operacij množili z vsakim dnem, je Peschiro dejal, da se je v jutru 30. junija velik sovražni konvoj z križarkami in z rušilci pojavil zapadno od Rendove. Po prvi bitki pri Salomonskih otokih je sovražnik, kakor običajno spremljal transporte z veliko mornarico, kadarkoli je nameraval izvršiti izkrcavalne operacije v velikem obsegu. Ob tej priliki pa je sovranski konvoj obstojal iz velikega števila šalup in izrednega števila amfibijskih motornih vozil in 200 z vojači, orožjem in strelivom natrpanimi čolni.

Križarke in rušilci so se približali vodo blizu Rendove in otoku samemu. Tako, ko so sovranska izsledila, so japonske sile začele silovit napad in zadale sovražniku hude izgube, kakor je že javil glavni stan. Naslednjega dne so se sovranske sile pojavile na severni točki Rendove in južno od Nove Georgije. Istega dne je sovražnik krenil proti otoku Robiani med Rendovi in Mundo. Dne 2. julija se je treja skupina sovražnih sil izkrcala v južnem odseku Munde. Nadalje se je del sovražnih kontingentov izkrcal na južni obali Nove Georgije, kar je povzročilo čudovite borbe, katerih glavno prizorišče sta bila Rendova in Robiana in katerih rezultati so bili po glavnem stanu že objavljeni.

Siloviti spopadi na Novi Georgiji

Japonsko letalstvo in mornarica zadajata sovranski
neprestano hude izgube

Peschira je nadaljeval, da je treba posebej omeniti japonske hidroplane, ki so v prvi črti južnozapadnega Pacifika in ki izvršujejo velika junaška dejanja. Zanimivo je, da so 2. in 3. julija ta letala manjše vrednosti silovito napadla sovražno mornarico, izvajajoč veliko število sovražnih vojniških letal, da si imajo sama majhno brzino in se z njimi težje manevrirajo. Ti hidroplani so se neštetokrat vrgli v strašen boj s sovražnikom. Ko so napadli sovranske letalske skupine tipa »P 30«, se je zgodilo, da so »P 30«, ki imajo večjo brzino, kmalu dosegli naše hidroplane, tedaj pa so se ti uspešno pogladi sovražnikom za hrbet in jih sestrelili.

Nasprotstva med Američani in čungkiško vlado

Tokio, 16. jul. s. Zaradi prednega zadržanja Američanov na Kitajskem sovranski čungkiški prebivalci v vladi do ameriških letalskih sil vedno bolj narašča. Poveljnik ameriških letalskih sil na Kitajskem je sporočil, da noče sodelovati s čungkiškimi letalskimi silami, pač pa uporabljati oporišča na Kitajskem za napade na japonska letalska oporišča, v čungkingu pa trdijo, da Američani niso držali obljub, da bodo poslali pomoč, in da ameriški piloti prezirajo čungkiške pilote ter kvarijo običajno in disciplino naroda. Tako postaja prepada med Kitajci in Američani vedno globlji.

Vežbanje indijske narodne milice

Tokio, 16. jul. s. Indijska narodna milica pod poveljstvom Čandre Boseja se od dneva do dneva bolj ojačuje in njena vojaška vežbanja so vedno bolj intenzivna v pričakovanju dneva, ko se bo pričel pohod proti Delhiju. Neki dopisnik, ki je obiskal neko oporišče indijske narodne milice, piše: V dolini, ki jo obdajajo gore, vežbajo oficirji indijske narodne milice, ne meneč se za strašno vročino, svoje vojske, ki jih podžiga borbeni duh. Večino milice tvorijo indijski prostovoljci iz Malaje. Vsi so pod 30 let stari. Disciplinirani je najstrožja. Kadar dobijo dovoljenja za izhod, zapustijo Indijci vojašnice v urejenih skupinah. Med njimi ni sporov ali verskih in rasnih antipatij. Vedno se odlično skladajo. Skoraj noben indijski vojak ne obvlada angleščine. Vojaki se vežbajo v hindutajskem jeziku.

Hvaležnost Siamu do Italije

Tokio, 17. jul. s. Šef tajskega obveščevalnega urada Pirot Jalyanama je dopisnik agencije Stefani izjavil, da je Taj sedaj lahko popolnoma zadovoljen v svojih narodnih stremeljenjih, ko je zopet dobil malajške države in sam. Pirot Jalyanama je nato zardil, da se hvaležno spominja Italije in izredno prisrčno gostoljubnosti, s katero je bil sprejet med svojim zadnjim bivanjem v raznih italijanskih mestih.

Sestanek španskega parlamenta

Madrid, 16. jul. s. Parlament se je sestel na prvi plenarni seji. Po počastitvi spomina prokuratorja in direktorja španske akademije Rodrigueza Marina in po prisegi šest novih prokuratorjev je skupščina obravnavala zakonske načrte, ki so jih pristojne komisije že prej odobrile, med njimi načrt zakona glede vstopa rezervnih oficirjev v aktivno službo vojske. Nazadnje je predsednik parlamenta spregovoril goreče besede in proslavil sedmo obletnico falangistične revolucije, zatrjujoč, da je Španija po zaslugi Franca in slavne vojske ter junaškega prostovoljstva postala prava Španija. Prosil je prokuratorje, ki predstavljajo sočasno narodno mnenje, naj izpričajo častno domovino za slavne mrtve in navdušenje, ki obkroža Caudilla, rešitelja Španije. Vsi prokuratorji so stoji manifestirali za Franca z vzkliki »Franco, Franco« in s petjem falangistične himne »Cara al Sol«.

GLEDALIŠČE

DRAMA

Nedelja, 18. julija, ob 15.: Veliki mož. Izven. Zadnja letonja uprizoritev. Cene od 15 L navzdol.
ob 19.: Nevesta s krono. Izven. Cene od 20 L navzdol.
Ponedeljek, 19. julija, ob 16.: V Ljubljano je dajmo! Zaključena predstava za Gil.
Torek, 20. julija, ob 19.30: Stari in mladi. Red. Torek.

L. Premer: »Veliki mož«. Satirčna komedija v treh dejanjih. To delo obravnava korupcijo v umetniških, predvsem književnih krogih, njeno etično jedro je ljubezen do domačega dela. Osebe: Vrhunec, slovenski domačin-Vl. Skrbinec, Praznikova, pokroviteljica-Starčeva, Praznik, njen mož, trgovec-Cesar, Nada, njuna nečakinja-Rasbergerjeva, Zorin, nečak-Starčič, dr. Votliha, režiser-Peček, dr. Močerač, predsednik-Gorinšek, prof. Pivnik-P. Kovič, Volik, ravnatelj časopisa-Lipah, Lidsjak, urednik-Košć, Modrijan, urednik revije-Raztresen, Skazna, umetnik-Bratina, stud. iur. Grajskec-Blaž, Mogočnik-Drenovec, prof. Kernik-Nakrst, Milka, sobarica-Sancinova, policijski komisar-Gale, Režiser: M. Skrbinec.

A. Strindberg: »Nevesta s krono«. Drama v petih dejanjih. Boj človeka z dobrimi in zlim v njem, simbolizirana s pravilnimi motivi. Osebe: Mats-Jan, Kerstin-Saričeva, Kerstina mati-Kraljeva, Kerstin oče-Potokar, ded-Gale, Brita, Matsova sestra-Danilova, Matsov ded-Cesar, stara mati-Gorinškova, Ana-Slardova, župan-M. Skrbinec, pastor-Nakrst, Povodni mož-Debevec, Babica-Rakarjeva, ribič-Košć. Režiser: C. Debevec; glasha: A. Balatka; vodi B. Adamič; dekoracije: V. Skružny.

OPERA

Nedelja, 18. julija, ob 19.: Mrtve oči. Izven. Cene od 25 L navzdol.
Ponedeljek, 19. julija: Zaprti.
Torek, 20. julija, ob 19.: Madame Butterfly. Red. A.

E. D'Albert: »Mrtve oči«. Opera v enem dejanju s prologom. Osebe: pastir-Banovec, kosec-Dolničar, pastirček-Stritarjeva, Arcezi, rimski poslanec v Jeruzalemu-Primožič, Myrtole, njegova žena-Heybalova, Galba, rimski stolnik-Anžlovar, Arzino, Myrtoleina služabnica-Poljanarjeva, Marija Magdalena-Golobova, Rut-Golobova, Ester-Ramskova, Sara-Sturmova, Dirigent: Samo Hubad; režiser: C. Debevec; zborovodja: R. Simoniti; načrti za inscenacijo po zamisli režiserja: inž. S. Rohrmann; načrti za kostume: J. Vilfanova.

Razpis glasbenega natečaja

Glasbena Matica v Ljubljani razpisuje glasbeni natečaj za posamezne moške ali mešane zборе, ki so zloženi na izvirno slovensko besedilo, in sicer:

a) za štiri zборе srelnje težke izvedljivosti in trajanje posameznega zbora naj bo najmanjše tri minute.

Nagrade: I. 700.—, II. 600.—, III. 500.—, IV. 400.— lir.

b) za deset zborov lažje izvedljivosti brez oziroma na trajanje in posamezne nagrade so določene po 200.— lir.

Predložiti se morajo nova dela, ki do sedaj še niso bila objavljena, ne nagrajena in tudi ne izjavljena.

Natečaj se lahko udeležijo samo slovenski skladatelji. Vsek udeleženec mora označiti svoje delo z geslom in v posebni kuverti, označeni z istim geslom, navesti svoj naslov. Na kuverti naj bo tudi naslov kamor se naj vrne nenagrajeno delo, vendar ta naslov ne sme biti istovesten z onim v kuverti. Dela morajo biti poslana v partituri kot priporočena pošiljka na naslov Glasbene Matice, Ljubljana, Vegova ulica 7, najkasneje do 31. oktobra.

Glasbena Matica si pridržuje pravico prve izvedbe vseh nagrajenih zborov v teku dveh let po objavi uspeha natečaja ter pravico prve naklade, ki izide v spornozumno določenem številu v teku dveh let po objavi natečaja. Nagrade se izplačajo nagrajencem v teku 14 dni po objavi uspeha. Razsodišče je artistični odsek Glasbene Matice. Vsi ostali pogoji in postopek natečaja so razveljavili iz posebnega pravilnika, ki se na zahtevo pošlje vsakemu zainteresentu. Zoper odločitev razsodišča ni pritožbe.

V Ljubljani, dne 15. julija 1943.
Glasbena Matica

Razdeljevanje racioniranih živil trgovcem

Pokrajinski prehranjevalni zavod Visokega komisariata v Ljubljani poziva trgovce in zadrage v mestu Ljubljani, da dvignejo nakazila za racionirana živila, potrebna za mesec avgust, v Gosposki ulici 12, I. nadst., po naslednjem abecednem redu: A—F dne 19. julija, G—K dne 20. julija, K—Me 21. julija, M—P 22. julija, R—U 23. jul., V—Z 24. julija; peki pa 26. julija. Vsek trgovec naj se zgleda na točno ob določenem terminu in v jutranjih urah, ker se zamudnikom ne bo naknadno nakazovalo.

Drobne zanimivosti

Šahovsko prvenstvo po družtvih v Nemčiji. V kopališču Oeynhausenu je bilo zaključeno tekmovalstvo za nemško šahovsko moštvo po družtvih. Zmagali so člani šahovskega društva iz Augsburga s 26 in pol točke pred Dunajem z 22 in pol, Stuttgartom z 20 in pol, Lipskem s 15 in pol, Solingenom s 14 točkami. Najboljši posameznik uspeh sta dosegla Heinicke iz Hamburga in Peine iz Stuttgarta s 4 in pol točke.

Velik obisk na monakovski umetniški razstavi. Iz Monakovega poročila »Frankfurter Zeitung«, da je preteklo nedeljo obiskalo veliko nemško umetnostno razstavo daleč preko 15.000 ljudi. V dolgi vrstah so obiskovalci čakali na vstop. V 14 dneh je monakovski umetnostni razstavo obiskalo nad 100.000 ljudi.

Sola za mlade ribiče. V Wesermündu je bila pred kratkim odprta prva nemška sola za mlade ribiče. Sprejetih je bilo 50 mladencev, ki so se že udeleževali ribolova in jih bodo 6 tednov poučevali o navtično-ribiški tehniki znanju.

Naročite se na „DOBRO KNJIGO“!

V zbirki »DOBRA KNJIGA« je pravkar izšel roman »VZHOD IN ZAPAD«. Tudi našemu občinstvu že znana pisateljica Pearl S. Buck riše v njem na primeru mlade Kitajke borbo dveh svetov v sodobni Kitajski.

Sredi avgusta bo izšlo delo slavnega zdravnika Paula de Kruifa, ki pripoveduje v knjigi »BORCI PROTI SMRTI« življensko usodo nekaterih mojstrov medicinske vede.

V septembru bo sledil roman »POKOJNI MATIJA PASCAL«, ki ga je napisal Luigi Pirandello, svetovno znani italijanski dramatik in pisatelj.

Naročite se na »DOBRO KNJIGO«, če še niste naročeni! V zbirki izide vsak mesec en roman, mesečna naročnina pa znaša:

a) za naročnike, ki so obenem naročniki »Jutra«, »Slovenskega naroda« ali »Domovine«, 10.— lir, za broširano in 20.— lir za vezano knjigo;

b) za ostale naročnike 11.— lir za broširano in 22.— lir za vezano knjigo.

Naročnike sprejema v Ljubljani uprava naših listov v Narodni tiskarni, v Novem mestu podružnica »Jutra«, od drugod pa naj se naročniki javijo po pošti na naslov: Uprava »Jutra«, Ljubljana, Puccinijeva 5.

Gospodarstvo Industrijske koncentracije v Italiji

Poenostavljenje proizvodnje in njena združitve o koncentraciji v najbolj sposobnih obratih sta v okviru totalne mobilizacije gospodarskih sil neizogibna. V Italiji so bili že v zadnjih letih na marsikaterem področju izvršeni taki ukrepi, do vidnega izraza pa je prišel ta problem v zadnjem času. V poslanici, ki jo je tajnik Stranke Scorza v imenu direktorja Stranke naslovil na Duceja, je potreba koncentracije jasno zahtevana in Duce ni pustil nobenega dvoma, da se postavitev proizvodnih načrtov ne sme omejiti samo na kmetijstvo, in da mora obsegati tudi vso industrijsko proizvodnjo. Treba je izločiti iz proizvodnega procesa one obrate, ki nimajo več pogojev za obstoj, poskrbeti pa je tudi treba, da bodo pravi možje na vodilnih mestih v industriji, kajti tudi srednjedobro opremljen obrat funkcionira pod vodstvom sposobnih mož, medtem ko lahko propade najbolj opremljen obrat, če ga vodijo ljudje, ki posla ne razumejo.

Centralni odbor korporacij, ki je zasedal 5. in 6. junija pod predsedstvom Duceja, je v tej smeri napravil važne korake. Poročali smo že o ukrepih, ki se tičejo industrije konzerv, kjer je bilo število obratov za konzerviranje živil zmanjšano skoro na polovico in bodo preostali

obrti prevzeli vso proizvodnjo izločenih obratov. Pocenitev proizvodnje, ki se s tem doseže je važno orožje v borbi proti dviganju cen. Koncentracija proizvodnje v najbolj sposobnih obratih jamči vrhu tega, da bodo proizvedli dobri in da bodo prišli na trg po nizki ceni.

Nadaljnji koraki v tej smeri so bili izvršeni na področju usnjarske in čevljarске industrije. Koncentracijo proizvodnje narekuje tudi potreba štednje s surovinami in s kemikalijami za usnjarsko industrijo in obrt. Usnjarne v Italiji so po večini srednji obrati, ki zaposlujejo od 3 do 20 delavcev, so pa tudi večji obrati, med katerimi zaposluje eden 1000 delavcev. Predelava surovih kož za potrebe vojske je bila doslej poverjena 257 obratom. V bodoče pa bo to število znižano na 157 obratov. Italijanska čevljarška industrija je imela pred sedanjo vojno dnevno proizvodnjo kapaciteto okrog 70.000 parov, pri čemer je bilo zaposlenih okrog 40.000 oseb. Štirje čevljarški obrati so zaposlovali preko 500 delavcev. Potreba štednje je že prej dovela do zmanjšanja števila dopuščenih obratov na 187, sedaj pa bo pretežni del proizvodnje koncentriran v 83 obratih, vse to brez škode za celotni obseg proizvodnje.

Gospodarske vesti

= Razvoj italijanske kemične industrije. Pod gornjim naslovom prinaša »Neues Wiener Tagblatt« zanimiv članek, v katerem poudarja, da je italijanska kemična industrija v zadnjem desetletju razvila v veleindustrijo, ki ima avtarkični značaj. Doba sankcij leta 1936, je prinesla velik razmah italijanski kemični industriji. Zadnji razpoložljivi podatki o proizvodnji se nanašajo na leto 1939. Ti podatki kažejo, da je bila v nasprotju s prvo svetovno vojno Italija že tega leta dobro pripravljena za vojno. Proizvodnja žveplove kisline se lahko smatra kot merilo za razvoj kemične industrije v določenem deželi. Ta proizvodnja se je dvignila od 15-3 milijona metriskih stotov v leto 1936 na 20 milijonov metriskih stotov v leto 1939. Solitne kisline je Italija leta 1939, izdelala 3-5 milijona metriskih stotov nasproti 2-3 milijona stotov v leto 1935.

Leta 1918, je morala Italija kriti z uvozom vse potrebe sode, pred sedanjo vojno pa je krila svojo domačo potrebo za lastno proizvodnjo v višini 3-5 milijona ton. Izreden razmah je bil zabeležen v italijanski proizvodnji umetnih gnojil, ne samo kalijevih in fosfatnih, temveč tudi dušikovih. Na tem področju se je zlasti razvila proizvodnja sintetičnih dušikovih spojin po italijanskem postopku (patent Fauser). Tudi na področju barvil in kemičnih proizvodov za fotografsko industrijo je Italija postala neodvisna od uvoza, enako na področju zdravil, kjer se je pričel razvijati tudi izvoz. Po obsegu proizvodnje pa zavzema v kemični industriji prvo mesto Italija za proizvodnjo umetnih tekstilnih vlaken, ki se je v Italiji še hitreje razvijala, kakor je naraščala svetovna proizvodnja, in je danes Italija v prvi vrsti držav, ki izvažajo umetna tekstilna vlakna. Znatno razvoj sta zabeležili naposled industrija gumij in industrija sintetičnega bencina. Po končani vojni je pričakovati nov velik razmah na tem področju.

= Hrvatski gospodarski svet. Posvetovanja v krogu hrvatskih gospodarskih ministrstev o ustroju gospodarskih in strokovnih organizacij so dovedla do ustanovitve gospodarskega sveta z nalogo, da podpira vlado v gospodarski politiki, da posluje kot posvetovalni organ ministrstva za narodno gospodarstvo in vseh aktualnih gospodarskih problemih, da daje navodila za čnotno vodstvo in delovanje strokovnih gospodarskih organizacij, da daje svoje mnenje in predloge o zunanjih trgovinskih politikah in za vodstvo notranje trgovinske politike. Na čelu gospodarskega sveta je sam minister za narodno gospodarstvo. — Člani gospodarskega sveta pa so ravnatelj oddelkov gospodarskega ministrstva, šef intendanturnega oddelka vojnega ministrstva, glavni ravnatelj za notranjo upravo, za korporacije, za socialno skrbstvo in za promet, predstavniki finančnega ministrstva, Hrvatske narodne banke, državne urada za cene in mezde, gospodarsko tehnični inštitut, inštitut za kmetijstvo in predstavniki gospodarskega urada nemške narodnostne skupine na Hrvatskem. Vrh tega bo gospodarski minister imenoval za člane gospodarskega sveta 4 zastopnike glavne zveze gospodarskih organizacij, med njimi dva zastopnika kmetov, po enega zastopnika gospodarskih zbornic, enega zastopnika kmetijskega združenstva, enega zastopnika zadrug državnih uslužbencev in po potrebi gospodarske strokovnjake in zastopnike zainteresiranih oblastev in organizacij.

= Pridelovanje soje na Hrvatskem. Sojo so pričeli na Hrvatskem v večjem ob-

segu pridelovali šele pred leti na iniciativno nemškega podjetja Uljarica d. d. v Zagrebu, ki je pričelo sklepati s kmetovalci pridelovalne pogodbe. Medtem ko je znašala površina leta 1936, samo 71 hektarjev, je ta površina že v letu 1941. narasla na 7411 hektarjev. Da se že bolj pospeši proizvodnja je hrvatski državni urad za cene in mezde odobril novo odkupno ceno za sojo v višini 2000 kun za metriski stot franko železniška postaja nasproti 900 kunam v prejšnjem letu.

= Iz hrvatskega gospodarstva. Po uradnem poročilu glavnega gospodarskega urada nemške narodne skupine na Hrvatskem bo 1. septembra t. l. otvorena v Zemunu nemška trgovska akademija s 1. in 2. letnikom, pri zadostnem številu prijavljenih dijakov pa tudi s tretjim letnikom. — V Zagrebu je bila pod nazivom »Proizvodnja kotonina inž. Julius Flacker ustanovljena tvornica, ki se bo bavila s predelavo odpadkov konoplje, lanu in podobnih snovi v tekstilna vlakna, nazvana »kotonine«. — V zagrebškem trgovinskem registru je bila črtana tvrdka »Trgovina s stroji in aparati ter tehničnimi potrebščinami« Rudolf Tršan. — Pri tvrdki »Titan« d. d., kranjski tvornici železnega in ključavničarskega blaga ter livarni s sedežem v Zagrebu, je bil vpisan kot član ravnateljstva inž. Josip Doleček.

= Kovani drobiži v Bolgariji. Ker so v Bolgariji vzeli iz prometa bankovce po 1000 in 500 levov, je nastopila povečana potreba po drobnem denarju. Mnogi so pričeli tesavirati kovance po 50 in 100 levov. Temu pomankanju drobiža pa je bolgarska Narodna banka kmalu odpomogla. Ze leta 1925 so bili tiskani bankovci po 50 in 100 levov, ki takrat niso prišli v promet. Sedaj pa so izdali te bankovce, ki bodo vzeti zopet iz prometa, čim bodo kovani novi kovanci po 50 in 100 levov.

= Španija gradi velike dolinske pregrade. Iz Madrida poročajo, da so v zvezi z elektrifikacijskimi in melioracijskimi deli dovršeni načrti za 40 velikih dolinskih pregrad, ki se deloma že gradijo. Zlasti se gradi dolinska pregrada pri Guadalajaru, s katero bo ustvarjeno zajezitveno jezero, obsegajoče 800 milijonov kubnih metrov vode. Ta dolinska pregrada ne bo služila samo proizvodnji električnega toka, temveč tudi namakanju področja 100.000 ha. Glede na vremenske razmere v Španiji bo namakanje tega področja omogočilo podvojitev in celo potrojitev letne. Istočasno so pričeli graditi tudi številne druge dolinske pregrade. Največja dolinska pregrada bo pri Aloronu ob reki Jucar, ki bo ustvarila jezero, obsegajoče 1200 milijonov kubnih metrov.

= Povečanje španske filmske proizvodnje. V zadnjih letih je Španija zabeležila znaten dvig domače filmske proizvodnje. V letu 1939. je bilo v Španiji 11 produkcijskih tvrdk, ki so izdelale 15 velikih filmov v vrednosti 9.4 milijona pezov. Od tedaj se je število produkcijskih tvrdk povečalo na 28, ki so vse močno zaposlene. Samo v prvi polovici letošnjega leta so te tvrdke izdelale 36 velikih filmov v vrednosti 59.6 milijona pezov. Vse kaže, da bo proizvodnja še nalezaj naraščala.

= Francoske banke zvišujejo glavnice. V zadnjem letu so skoro vse francoske banke zvišale svoje glavnice z izdajo novih delnic. Lyonski zavod Credit Lyonnais, ki je v januarju zvišal glavnico na eno milijardo frankov, je te dni sklenil ponovno zvišanje na 2 milijardi deloma z uporabo rezerv, deloma pa z izdajo novih delnic.

Pred 50 leti so gradili dolenjsko železnico

Prvi vlak je zdrčal 16. julija 1. 1893. — Mnogo truda je bilo treba, da se je dosegla gradnja „železne kače“

Ljubljana, 17. julija.

Kot najpomembnejše v železniškem omrežju na bivšem Kranjskem smemo po vsej pravici zaznamovati razdobje zadnje polovice 19. stoletja. Dne 2. junija leta 1846. je bila izpeljana Južna železnica do Celja in so jo 18. septembra leta 1849. podaljšali do Ljubljane, dne 28. julija leta 1857. pa je dobila svoj izhod do Trieste. Za Južno železnico je bila zgrajena 14. decembra leta 1870. proga na Gorenjsko in čez dve desetletji 28. januarja leta 1891. v Kamnik.

Starejša generacija se še dobro spominja, koliko nešteti prevozi do najvišjih mest je bilo vlečenih, koliko temeljnih razprav in razmotiranj je bilo med vnetimi zagovorniki tega nad vse perečega prometnega vprašanja, da ne govorimo o silnem trudu in skoraj nepremagljivih naporih za doseganje gradnje „železne kače“ na Kranjskem. Lahko si tudi mislimo, kako temeljito je ta novotarija naenkrat postavila na glavo na eni strani ves promet, na drugi strani pa razpršila velik strah in bojazen pred izgubo zaslužka in podobnih.

Nova doba mirnega kulturnega razvoja je nastopila za našo Dolenjsko.

Gospodarsko, duhovno, družabno in politično življenje marljivega dolenjskega prebivalstva se je naenkrat krepko razmahnilo, izginila je brezupna slika gospodarske propasti, kajti dolgo zaželeno in težko pričakovano železniško vprašanje se je dokončno rešilo s tem, da je 16. julija leta 1893. stekla prva lokomotiva iz Ljubljane čez Grosuplje v Kočevje. Za Dolenjsko samo in sploh za vso kranjsko deželo je bil to gotovo velepomemben dogodek, ko 60. progno 27. septembra leta 1893. tudi slovesno izročili splošnemu prometu. Ta dan je po vsej pravici ovekovečen z zlatimi črkami v zgodovini kranjske dežele.

Zgodovina izgradnje dolenjske železnice je dokaj pestrna.

Prizadevanja segajo čez tri desetletja nazaj. Že leta 1864. je najprej kranjska Trgovinska zbornica sprožila to vprašanje in toplo zagovarjala ogromen pomen gradnje dolenjske železnice. Kranjski deželni zbor se je pridružil pobudi Trgovinske zbornice in leta 1868. naslovil na osrednjo dunajsko vladno dobro zasnovan predlog o nujni potrebi in o velikem pomenu gradnje dolenjskih železnic. Vlada je sicer leta 1869. vrnila ta predlog deželnemu odboru kranjskemu s sporočilom, da tudi ona v principu soglašala z njim, vendar naj se najprej izvede tehnično-vojaška revizija na tej progi, kar se je leta 1872. tudi zgodilo. Zal so slabe finančne razmere vplivale, da je celotni načrt počival do leta 1883, dokler kranjski deželni zbor ni vnovič pooblastil deželnega odbora, da se sestavi odbor za izvedbo projekta. Čez tri leta se je v državnem zboru na Dunaju z vso vnetostjo zavzel za načrt takratni državni poslanec prof. Fran Suklje in je železno doslednostjo ter vsestransko temeljitostjo spet sprožil vprašanje gradnje dolenjske železnice.

Stroški so bili preračunani na okroglo devet milijonov goldinarjev.

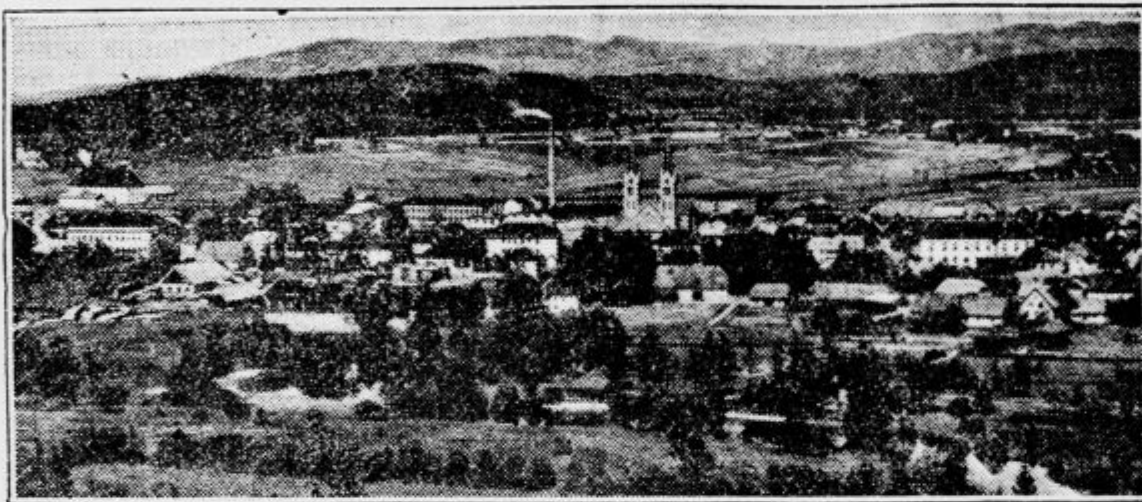
Njegov predlog se je potem odkazal proračunskemu odseku. Deželni zbor kranjski se je nato leta 1887. še enkrat pečal s tem vprašanjem. Sklenil je, da je pripravljen prispevati iz deželnih sredstev za železniško progo Ljubljana—Novo mesto 500.000 goldinarjev (s prevzemom ustanovnih akcij), medtem ko bi se interesi prispevali 400.000 goldinarjev. V državnem zboru na Dunaju je pa poslanec Viljem Pfeifer spet sprožil vprašanje gradnje dolenjskih železnic in prosil vladu za resnično pomoč; prav tako — kakor beremo v stenografskih zapisnikih — spomladi leta 1889. tudi poslanec Fran Suklje.

Sele leta 1890. je nastopila nova in uspešna doba glede gradnje tega načrta, ko je stopil na čelo konzorcija baron Josip Schwegel. Občine in zasebni interesi so se zavezali, da bodo prispevali poldrugi milijon goldinarjev, med temi knez Karel Auersperg 50.000 goldinarjev. Državna uprava bi priskrbeli gradbeni kapital z izdajo ustanovnih akcij, plačljivih v večletnih obrokih, ostanek sedem in pol milijona naj bi se kril z izdajo novih akcij.

Nadaljnji važen moment je nastopil, ko se je Trboveljska premogokopna družba kot lastnica kočevskega premogovnega ležišča obvezala, da bo dobavljala letno po 100.000 ton premoga državnim železnicam na tej progi, in sicer po lastnih dobavnih cenah. S tem prihranjeni znesek pa naj bi se pripisoval podjetju v dobro.

Trgovinski minister je 28. aprila leta 1890. predložil dunajski zbornici vladni predlog glede gradnje dolenjske železnice. Dne 8. maja so ga obravnavali in je bil poročevalec poslanec prof. Fran Suklje, nakar je bil soglasno sprejet. Gospodarska zbornica je pritrdila ustanovnemu predlogu in že dne 6. julija je dobil cesarsko odobritev. Tako je postal ta predlog zakon.

S trgovinskim ministrstvom se je pozneje sklenil še zakonski načrt, po katerem se dogovore konzorcij, generalno ravnanje državnih železnic in Trboveljska premogokopna družba, da bo dežela Kranjska namesto prej omenjenega jamstva za obrestovanje in amortizacijo kapitala prevzela nase sedem milijonov goldinarjev v prioritetenih delnicah, odnosno jamčila letni čisti dobiček okrog 300.000 goldinarjev. Ta zakonski načrt je bil v kranjskem deželnem zboru sprejet 25. novembra leta 1890. Financiranje podjetja je prevzela Kranjska hranilnica v Ljubljani.

Kočevje — končna postaja kočevske železnice

Gradnjo proge Ljubljana—Grosuplje—Kočevje je prevzela dunajska tvrdka bratov Redlich & Berger, nadzorstvo gradnje pa je bilo poverjeno višjemu inšpektorju državnih železnic Ferdinandu Klemenčiču.

Z mnogobrojnimi tehničnimi težkosti se je moralo boriti gradbeno podjetje na progi Ljubljana—Grosuplje—Kočevje.

kot sekundarni železnici k progi Ljubljana—Grosuplje—Novo mesto—Straža. Dolžina te proge znaša 70-887 kilometra, od katerih odpade na progo Ljubljana—Grosuplje 21-387 kilometra in na lokalno progo Grosuplje—Kočevje 49-487 kilometra. Tako velik obseg celotnih del pri tej gradnji je zahteval seveda neznanost truda in nadčloveških naporov, saj se je samo v tem odseku prekopalo 965.000 kubičnih metrov zemlje, zidovje, vstevši visoke gradnje in predore pa je zavzelo v celotni izmeri 36.300 kubičnih metrov. Podjetje Redlich

& Berger je pričelo z gradnjo 21. maja leta 1892. in neutrudno nadaljevalo dela, tako da je prva lokomotiva stekla že 16. julija 1. 1893.

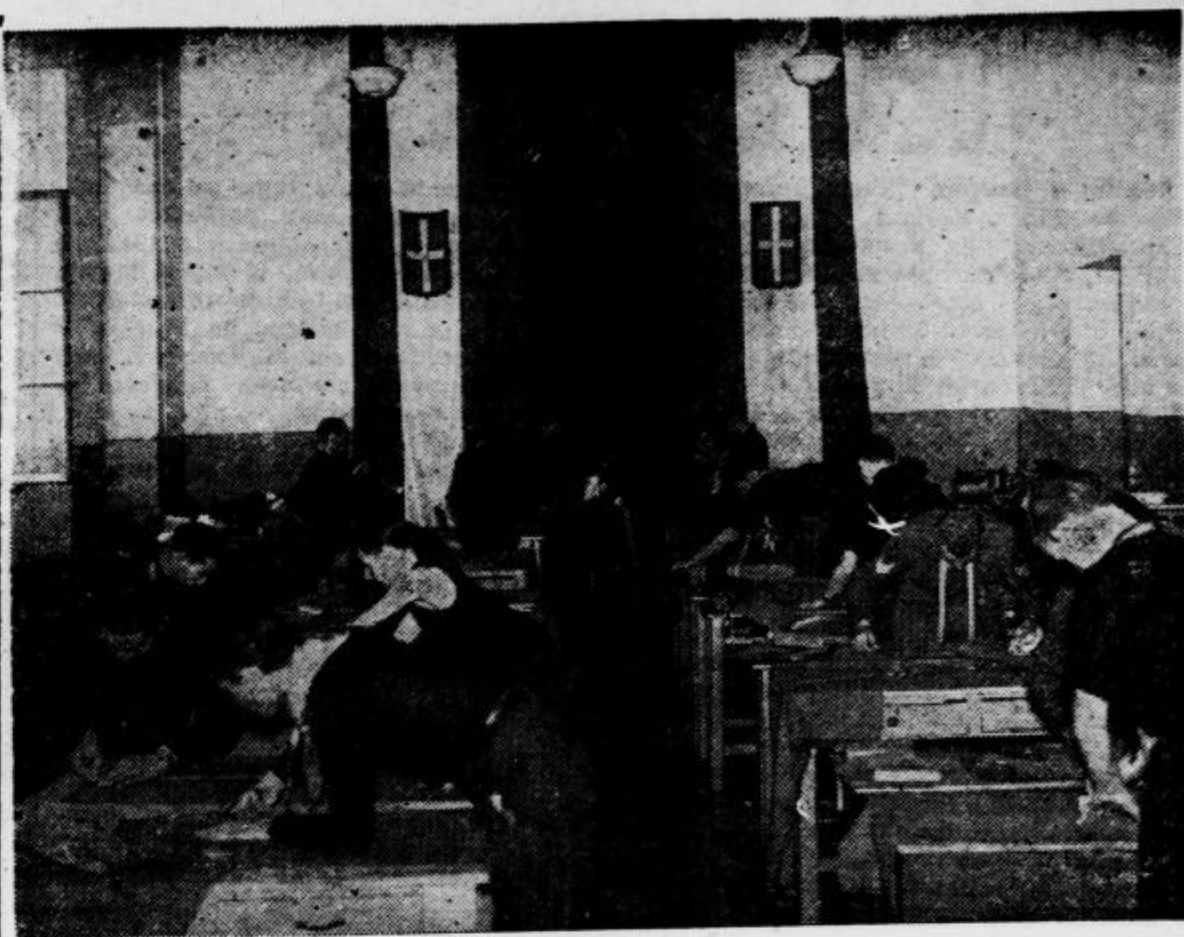
Splošnemu prometu je bila železnica odprta po slavnostni otvoritvi dne 27. septembra istega leta.

Glavna proga od Grosuplje do Novega mesta je dolga 53-855 kilometra, dalje od Novega mesta do Straže pa 8-294 kilometra. Celotna glavna proga meri torej na dolžino 132-453 km. Dne 12. septembra leta 1892. so zastavili delavci krampe in lopate in že 7. aprila leta 1894. je peljal prvi vlak komistijo v Novo mesto, dne 27. aprila istega leta pa v Stražo. Na tem odseku so prevzela dela štiri gradbena podjetja. Razna dela so bila opravljena v 428 dneh. Sodelovalo je 536.976 delovnih moči, 224.750 profesionalistov in 23.184 glav živine.

V tehničnem pogledu opazimo na glavni progi več zanimivosti, predvsem med postajama Grosupljem in Visnjo goro in dalje med Trebnjem in Novim mestom. Zlasti padajo v oči globoko zarezane skale, visoki nasipi, obzidani viadukti in oba predora.

V pokrajinskem vidiku se vrste ob progi ležeči kraji drugim naravnim lepotam kranjske dežele. Okoli se nikdar ne utrja, povsod se neprestano menjavajo gledalcu krasne slike, da jih premotri v občudje. Sami lepi kraji, številni gozdovi in bujni travniki leže pred teboj, vzbujajo zanimanje.

Za izvršitev skozi in skozi enotne proge so bila potrebna pomembna dela. Tako je bilo prekopanega ogromno kubičnih metrov zemeljskega in skalnatnega materiala. Zidale so se le visoke stavebe in zidovje v predorih in skupni izmeri 36.700 kubičnih metrov. Najvišji nasip

Servizio del Lavoro: chiamata di controllo del GUF — Delovna služba: kontrolni poziv železniške vseučilniške mlinarne

Ponedeljski koncert „Ljubljanskega zvona“

Sicer je doba društvenih občinskih zborov letos že za nami, toda na pevski občini zbor „Ljubljanskega zvona“ se mora vsak resnični pevec in ljubitelj petja od srca veseliti. 60. g. broječ zbor „Zvonovih“ pevcev nam bo pod vodstvom svojega pevega, v resnici pa drugega dolgoletnega

lovca skoraj v vsakem večjem kraju in povsod odneslo lahorice. Sedanjí pevovodja g. Dore Matul verno sledi pevskim navodilom svojega učitelja. Pevci in on so medsebojno tako tesno povezani, da si lepše harmonije ne moremo misliti. Pevci pojo in delajo brez ozira na težkoče, ki jih ima pevska družina zaradi pomanjkanja pravih prostorov. Društvo je našlo gostoljubno streho v prostorih Glasbene Matice.

Prav posebno razveselje je nastop g. Frica Lupše, basista naše opere, ki bo zapel tri pesmi in sicer Prelovčeva „Mirzača je zunaj trda noč“, Bučarjeva „Dejavca“ (v rokopisu) in pa Pavčičeva „Dedka samonoga“. Fric Lupša izhaja iz „Zvonovih“ vrst in je kot član „Zvonovega“ okteta prvič vidneje stopil pred javnost in vzbudil že takrat zaslužen pozornost glasbenega sveta. Pri klavirju bo g. dr. Samo Lovše.

85 letnica Jenkove mame

Ta častitljivi praznik obhaja danes 18. t. m. po enem samem dolgem trudnem delavniku gospa Ana Jenko, vdova po meščanu ljubljanskem in bivšem dolgoletnem upravitelju starega „Količaja“ na Gosposvetki cesti. Zato ni starejšega sta-

pevovodje g. Dore Matula zapel 14 biserov slovenskega zborovskega slovstva, od katerih sta dva, Prelovčeva „Pomlad“ in Tomčevi „Vlahi“, še v rokopisih in bosta prvič izvajana. Rožančeva „Da sem jaz ptičica“, Adamičeva Kdor je truden naj gre spat... in „Če ti ne boš moj“, „Zabučale gore“ in „Konja jezdi Turek Hasan-aga“ so izšle v „Zvonovih“ založbi, ostale pesmi pa deloma v „Novih Akordih“, deloma pa v založbah Glasbene Matice. Pregled sporeda je torej nad vse vabljiv in obeta poseben užitek.

Pevska družina „Ljubljanskega zvona“ je v Ljubljani in po vsej pokrajini na najboljšem glasu že od nekdaj. Saj je pevsko društvo „Ljubljanski zvon“ pridelilo svoje koncerte pod blagopokojnim Zorkom Pre-

novalca v tem okraju, ki ne bi poznal dobre, marljive in skrbne mame, ki je posvetila vse svoje življenje nesebično svoji številni družini enajstih otrok, od katerih je še sedem živih. Kaj vse mora pretrpeti materino srce pri številni družini v tako dolgem razdobju, ve pogladi samo mati, ki je v hudih časih, ko je bil ljubljanski potres, z desetimi otroki preživela več noči na prostem in v bivši svetovni vojni imela kar šest sinov na fronti, od katerih se eden ni vrnil, drugi pa umrl na posledicah vojne. Tudi sedaj se zatekajo številni vnuki in pravnuki k stari mami po tolažbo in nasvete.

Kljub vsem tegobam je slavljenska še vedno vedra in čila. Vsak dan prebira časopise, posebno pa se je zanimala za „Ogljarjevo Ančko“ v „Jutru“. Zelim jo, da bi v krogu svoje številne družine dočakala v zdravju in zadovoljstvu še mnogo let!

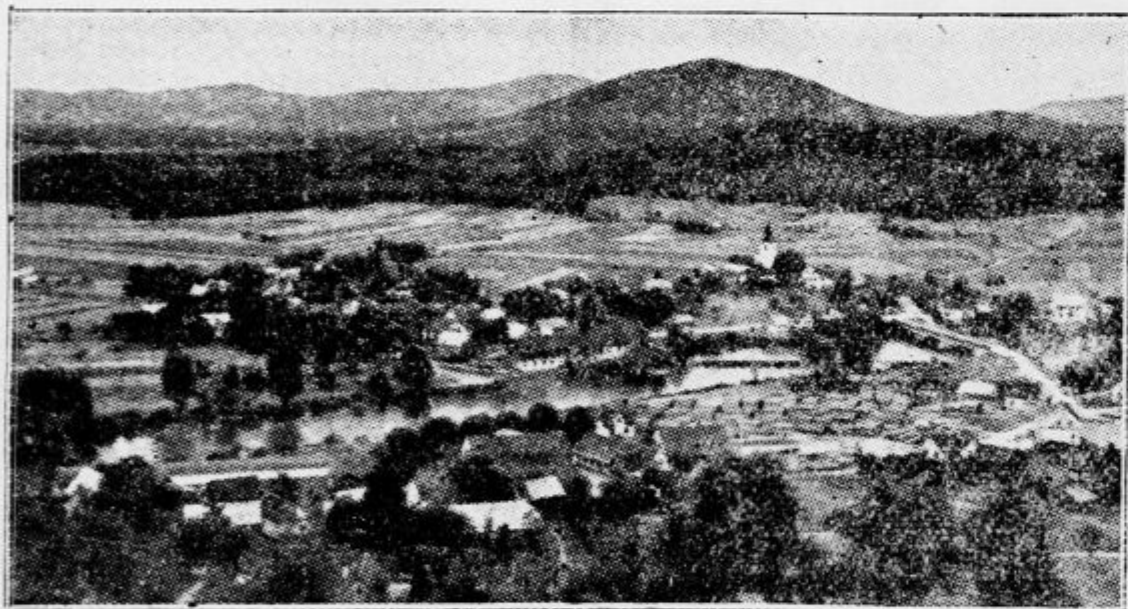

Siromak z ogromno zapuščino

V Detroitu je umrl nedavno reven tobakarnar, o katerem so bili vsi znanci in sorodniki z ženo vred prepričani, da je velik siromak. Zato so se silno začudili, ko so odprli njegovo oporoko, iz katere je bilo razvidno, da zapuščina mož 900 tisoč dolarjev. Med drugim je bil lastnik tvornice piva in več drugih podjetij.

Največja knjižnica sveta

V Nemčiji so doslej priredili 4 javne zbirke knjig za vojake. Te štiri zbirke so prinesle skupno 3.971.745 zvezkov, ki so jih razdelili na 151.287 potujočih knjižnic. Nemška vojska torej razpolaga dejansko z največjo knjižnico na svetu. Za prevoz vojaških knjižnic uporabljajo 359.717 zabojev, katerih vsak sprejme nad 100 knjig. Za prevoz cele vojaške knjižnice je potrebnih 1200 vagonov oziroma 24 tovornih vlakov po 50 vagonov.

Pogled na Stražo — končen o postajo novomeške proge

Kdo je bil Stefan Mali

Mnogo družin v našem narodu nosi ime Mali in ni izključeno, da je mož tega imena, ki je v letih od 1766. do 1774. vladal v Črni gori, našega rodu. Starostna zgodovina ga na kratko omenja in pove, da je po smrti vladke Vasilja Petroviča Njegoša leta 1766. prišel v Črno goro nekli klatež Stefan Mali, ki se je razglasil za ruskega carja Petra III. in si prilastil kneževsko oblast. To je bil Turkom dobrodošel vzrok, da so zopet začeli vojno, za katero so tudi Benečane dobili na svojo stran. Tisoč turških vojščakov je leta 1768. od treh strani pridrl v malo kneževino. Črnogorci so bili v veliki zadregi, ker niso imeli streliva, ki so ga prej dobivali od Benečanov, ali kljub temu so naposled silne sovražnike vendarle užugali v zelo krvavi bitki pri Cevu. Ko se je nato leta 1769. vnela nova vojna med Rusi in Turki, je prišel ruski knez Dolgoruki Črnogorce s snubit za zaveznike, pa ni nič opravil. Stefan Mali se je še zmeraj šopiril, kakor da bi on bil postavljen vladar, dokler ga ni leta 1774. skrivaj umoril strežaj, po rodu Grk. Toliko torej Stare.

Po nasilni smrti ruskega carja Petra III. je zavladovala njegova vdova Katarina, ki si je zlasti po umoru Ivana Antonoviča znala z vojaškimi uspehi in kulturnimi pridobitvami utrditi svoje stališče tako, da se ji ni bilo treba več bati vstaj. Vzlic temu pa je tu pa tam le še obstajal tih upor proti dvoru in njegovi politiki, iz katerega je vstajala želja, da bi zasedel prestol car, ki bi bil človekoljuben in pravičen, ruski po veri in narodnosti. To so izkoristili pustolovci in so se pojavljali kot pretendenti na prestol z izmišljenimi trditvami, da Peter III. in Ivan Antonovič nista mrtva. ampak pregnana, in se izdajali zdej za tega, zdej za onega. Samozvalja Peter III. se je izdajal dvajset mož, najbolj znani med njimi Jemeljan

Pugačov, ki so se pojavljali v Rusiji sami in je imela državna oblast z njimi dosti posla. Osebnost tega carja, čeprav spada med najmanj pomembne ruske vladarje, je morala imeti naravnost suggestiven vpliv. Ni dovolj, da se je pojavilo v Rusiji nad tucat njegovih dvojnikov, tudi izven nje so se oglašali Petri s pravico do carskega prestola. In eden takih je bil Stefan Mali.

Od leta 1516. do leta 1831. so bili v Črni gori vladniki obnem poglavarji dežele. Vladika Sava Petrovič Njegoš je leta 1758. odstopil in šel v samostan, njemu je sledil njegov bratranec Vasilij Petrovič Njegoš, ki pa je umrl leta 1766. v Petrogradu, kamor se je šel pokloniti carici Katarini II., vdovi Petra III. Tako je bila Črna gora v tem času brez vladarja, kar je posebno prišlo Malijem stremeljenjem, ki se je bil v tej dobi pojavil v kneževini.

Od kod je bil samozanec doma, se ni dalo dognati. Eni trdijo, da iz Like, drugi s Kranjskega, tretji, da je bil Arnavt iz skadrskega pašaluka. Za sabo je imel precej burno preteklost, polno pustolovščin, ko se je začel izdajati za Petra III. Videti je bil inteligenten in razmeroma izobražen mož, ki je govoril več jezikov in se nekoliko razumel na medicino. Preden se je posvetil zdravilstvu, je bil tihotapec na turško-ogrski meji. Mimogrede je služil tudi na piratskih ladjah, ki so v Jadranu ropale beneške trgovce. Ko se je tega naveličal, ali Bog ve iz kakšnega vzroka, je stopil pri nekem hercegovski kmetu v službo, kot hlapec. Svojemu gospodarju je zaupal, da je car Peter III. Preprosti sin gorja seveda ni imel niti malo pojma o razmerah na ruskem dvoru in je spretin, trditvam tujca slepo verjel. Pri nekem ženitovanju ga je gostom celo predstavil kot Petra III. Ze vinjena družba je imela to za šalo

in vprašala gospodarja, zakaj carja bolje ne obleče in če nima meča, naj mu vsaj kako dugo priveže k pasu. Toda kmalu se je zanesla vest o bivanju ruskega carja v Majni po daljniški obali, v Črni gori in na turškem ozemlju. Ni manjkalo navdušenih prapadnikov, ki so razširjali čudežno novico po kočah in gradovih. In tako so je čule tudi beneške oblasti v Kotoru in turške v Skadrju. Takoj so sumile, da mora biti Mali nevaren prevratnik, ki bo podjarmileno ljudstvo naščuval proti njim in začel za njim lov. Nevarnosti se je pravočasno umaknil v Črno goro.

Črnogorci so bili sicer po imenu podaniki carigradskega turkana, branili pa so se plačevanja davkov in suština je pobiranje davka niso opazili nič. Dasi so bili krog in krog obdani od Turkov, v svojih gorah so bili svobodni. Razdeljeni na več plemen, ki si niso stala vedno prijateljsko nasproti, so bili v obrambi svoje skupne zemlje in svoje časti edini in so priznavali vrhovnega vladarja, vladiko, ki ga sedaj ni bilo med njimi. Zakaj posle vodeči vladika Vasilij je izven domače zemlje umrl, prejšnji stari Sava pa je živel med menihi v stanjeviškem samostanu. Mali je znal to stanje spretno izkoristiti v svoje namene. Črnogorcem, ki so se mu pridružili, je obljubil, da bo njihovo zemljo očistil Turkov, je razširil do mornja in jim zagotavljal, da bi Rusija takoj po slala močno armado, ki bi mu pomagala v boju proti nevernikom, če bi tam vedeli, da je on — car — tu. Stari Sava je majal z glavjo, ko je čul take novice, in svari pred varalico, toda bojažljivi Črnogorci so se mu z navdušenjem pridruževali, ko so slišali o vojni proti Turkom in ga naposled proglasili za vladarja dežele.

Nastop doždevnega carja ni ostal brez odziva na sosedo, ki so živeli pod turško nadoblastjo; obujali so se spomini na velike pobje v preteklosti, ljudstvo je sanjalo o splošni vstaji proti krutim gospodarjem, ki so ropali in gojvali brezupno krščansko rajo. Ze

je zagorel ogenj vstaje v Bosni in Stari Srbiji. Peški patriarh se je poklonil samozvancu in mu poslal bogato okrašenega konja v dar. Turki so spoznali nevarnost in prišli za orožje. Patriarh je komaj imel časa, da je v megli ponoči pribežal na črnogorsko tla. Tudi na obrežju, ki je bilo pod benečansko oblastjo, je prišlo do odkrite vstaje in manifestacij za lažnega carja. Prebivalstvo Risa in bližini Kotora se je odreklo Benetkam in prešlo k Stefanu. Z vdanostno izjavo je poslal župan tega mesta, Peter Džaja, pretendentu dragocenega orožja in obloke. Ko so ga beneške oblasti zaradi tega poklicale na odgovor, je ljudstvo prišlo za orožje in v naglno vbojke. Tudi beneške ladje, ki so priplule pred mesto, so morale odpluti brez uspeha. Od dne do dne so se množili pripadniki lažnega Petra in Črnogorci so ga pričeli častiti kot narodnega junaka. Njihove simpatije si je pridobil z uspešni pohodi proti Turkom, ki so ga vodili celo do obmejne skadske trdnjave. V deželi pa je Mali vzdrževal strog režim: kdor se mu je protivil, je bil neizprosto zapisan smrti.

Vest o redkem pustolovcu, ki je pozival balkanske Slovane na boj proti Turkom in se je izdajal za umrlega ruskega carja Petra III., je medtem prispela tudi na Rusko. Katarina je pozorno poslušala prihajajoče vesti. Že spet dvojnik njenega moža! Ali senca umorjenca iz Ropše še ni našla miru? Sedaj se pojavlja celo v turški državi! Morda pa bi se dal ta mož porabiti v boju proti Porti! Morda bi se dala uporniška stremiljenja njegovih privrženec podrediti njenim političnim načrtom! Če vstane Turkom za hrbotom v njihovi lastni deželi protivnik, medtem pa udarijo ruske armade od Pruta in Dnjepra v srce osmanskega carstva, potem je mogoče prišel toliko zaželeni trenutek, ko bo carigraski patriarh in Justinijanovi cerkvi sv. Zofije kronal Katarino z diademom vzhodnorimske države. Iskra, ki je tlela v Črni gori, bi mogla razpaliti ves Balkan,

bila bi lahko znak za Grke, katerih vstajo je Katarina že pripravljala. Da se prepriča o možnostih splošne revolucije krščanskih plemen v evropski Turčiji in da dobi zveze s poglavarjem nezadovoljnih, je Katarina poslala leta 1770. admirala Alekseja Orlova z brodom v Sredozemsko morje. Orlov je imel obnem nalog, naj poizveduje o osebnosti Stefana Malega, ki ga je Katarina pomotoma imela za beneškega zlatarja Vandinija, ki je bil prej v Moskvi tajnik in je potem, ko je okradel nekoga grškega trgovca, zbežal čez Krim v Turčijo. Ni si mogla misliti, da bi se tujec, ki ni posvečen v ruske zadeve, izdajal za carja. Naposled se je dogodilo, da Mali ni identičen z Vandinijem. Brodnjalec Orlova se je zasilno v Livornu in je imelo na krovu takrat sedemindvajsetletnega kneza Jurija Vladimiroviča Dolgorukova, ki naj bi organiziral upor Črnogorcev proti Turkom in odstranil samozvance, če bi se branil odložitvi carski naslov in prisesti zvestobo carici. Z nekoliko čestitki in vojak je stopil Dolgorukov leta 1770. na črnogorska tla. Rublji so učinkovali in ko je knez prebral proglas, ki je pozival Črnogorce, naj skupno z Rusi primejo za orožje proti Turkom, ni bilo veselja ne konca ne kraja. Radovoljno so pristali na vse, kar je Dolgorukov od njih zahteval in z navdušenjem prisegli zvestobo carici Katarini.

Vladika Sava je sklical poglavarje plemen na Cetinje in jim je po nalogu Dolgorukova pojasnil, da je car Peter III. že davno umrl in da je človek, ki nosi njegovo ime, slepar, ki nima pravice do carskega naslova. Zbor je soglašal z vladiko in sklenil odstavit Stefana Malega, ki je imel svojo prestolnico v utrjenem samostanu Crmnica. Ruska vojaška misija Stefanu ni bila po volji, štela je pa tudi komaj deset mož, medtem ko je on imel večino Črnogorcev za seboj. Zapustil je tedaj samostan in se na čelu svojih zvestih napotil na Cetinje, kjer bi se pogajal s knezom in ga skušal od-

Kronika

* **Asquini v Berlinu.** Nemški zvezni zunanji politiki v Berlinu je te dni predaval predavanje, na katerem je govoril prof. Alberto Asquini, predsednik osrednjega italijanskega študijskega združenja Ameriko o Evropi in Zedinjenih državah. Razpravljalo je zlasti o napadalnih načrtih Zedinjenih držav proti Evropi.

* **Pogreb senatorja Rossija.** V četrtek so v Fosombronu položili v večnemu počitku telesne ostanke pokojnega senatorja Francesca Rossija. Pokopnikovega pogreba se je udeležilo izredno veliko število ljudstva s predstavniki Stranke in oblasti na čelu.

* **Smrt viteza železnega križa.** Nemški listi poročajo, da je padel stotnik Albert Kuntze, vodja skupine borbenih letal, ki si je v bojih na Norveškem pridobil odlikovanje viteškega križa železnega križa. Stotnik Kuntze je bil eden izmed prvih letalcev, ki so preleteli tokratno odlikovanje.

* **Nemško odlikovanje slikarja Contija.** Vodstvo nemškega Doma umetnosti je s posredovanjem ministrstva za zunanje zadeve izročilo italijanskemu slikarju Primu Contiju najvišje odlikovanje, ki se podeljuje umetnikom za delo v njih stroki. Odlikovanje vsebuje začetnice italijanskega umetnika ter ima priklopljen pergament, na katerem je opisan uspeh razstave Contijevih del letos spomladi na Dunaju.

* **Zdravilišča ne smejo sprejemati moškega strežniškega osebja.** Ministrstvo za korporacije je s svojim najnovejšim odlokom prepovedalo jemati strežniško osebje moškega spola za kakršno koli delo v sanatorijskih in podobnih zavodih. Za vsa dela v imenovanih zavodih se smejo sprejemati le ženske.

* **Lekarne bodo prodajale likerjev.** V zvezi s prepovedjo o izdelovanju likerjev je ministrstvo za korporacije odredilo, da se smejo likerji prodajati samo v lekarnah, in sicer na podlagi zdravniškega predpisa. Med zdravila te vrste spadajo predvsem konjak, žolčena grenčica (vermut) pa tudi druge alkoholne pijače. Zdravila te vrste se smejo prodajati samo v zapečatenih steklenicah.

* **27.000 delavk je bilo zaposlenih pri žetvi rži.** Iz Milana poročajo, da je bila v ondolni pokrajini zaključena žetev rži, ki je trajala od zadnjih dni maja nepretrgoma 50 dni. Pri spraviljanju rživega pridelka je bilo zaposlenih 27.000 žensk, ki so pokazale pri delu mnogo spretnosti in dobre volje, tako da je bila žetev v redu opravljena in pospravljena.

* **Dovojena prodaja odrlih zajcev in kuncev.** Ministrstvo za poljedelstvo in gozdarstvo je izdalo odredbo, po kateri se sme zajetje in kunčje meso prodajati samo pod pogojem, da živali že odrte pridejo na trg. Ukrep ima v prvi vrsti namen, da dobi zajetje in kunčje kože industrija usnja.

* **Boder 104 letnik.** V Somnigroppu pri Parmi živi mož, ki se je narodil leta 1840. Piše se Luigi Bertoni ter je navzile svoji vsotji starosti: čil in boder in ima nad 100 vnukov in pravnukov.

* **Dobrotlik vojnega pohabljenca.** Nekd beneški industrijec, ki mu italijanski listi ne navajajo imena, je izkazal nenavadno velikodušje steklarskemu mojstru Luigijsu Ferru iz Murana. Ferri se je udeležil vojne pohoda proti Grčiji ter so mu morali zaradi poškodb odrezati obe roki. Beneški industrijec, je zvedel za žolostno usodo steklarskega mojstra, je dal zgraditi na svoje stroške poseben laboratorij na plinasti pogon, v katerem bo mogel Ferri izvrševati svoj poklic.

* **Prireditev za nemške ranjence v Ricciu.** Onu v parku nekakega hotela v Ricciu so priredili predstavo za nemške bojevnike, ki se nahajajo ondi na obisku. Predstavi je prisostvovala tudi Ducejeva soproga donna Rachel, ki je prišla v spremstvu prefekta in Zveznega tajnika iz Forlija. Donna Rachel je nemškimi ranjencem postregla s raznimi okrepčili.

* **Obilen Petkov blagor.** Iz Nollja poročajo, da so imeli ondolni ribiči te dni izredno srečo. Nalovili so v eni sami noči nad 20 stotov srčel. Tolikšnega plena ne pomnijo nolljski ribiči že več let.

* **Najmlajša prababica.** V Castel d'Alanu blizu Bologne živi Genoveja degli Esposti, ki jo smatrajo za najmlajšo prababico v Italiji. Ženska se je rodila leta 1884, in torej ima niti 60 let. Leta 1904, je rodila hčer Renato, ki se je že v 17. letu poročila z Ghinom Costantinijem. Iz tega zakona se je porodila Silvana, ki se je v 18. letu svoje dobe poročila z Ugom Pasquijem. Dne 7

januarja letos se je iz tega zakona rodil otrok Marija Lida. Mati prababice tega otroka je umrla proti koncu leta 1941, če bi pa bila še danes živa, bi imela Marija Lida poleg prababice tudi praprababico.

* **Predavanje o Leonardu da Vinciju.** V Berlinu je predaval prof. Haydenreich, član učiteljskega zbora berlinske univerze, o italijanskem umetniku in veleumu Leonardu da Vinciju.

* **Prepir med slikarjem in potnikom.** V Benetkah na Rio delle Erbe je slikal te dni slikar Salvatore Guffrida s takšnim zanosom palačo van Axel in vrtove ob nji, da je postal gluhi in slep za vse, kar se je godilo okoli njega. Nekimolodni potnik se je po nesreči zadel ob slikarjevo platno in iz tega je nastal glasen prepir, ki je povzročil spopad med slikarjem in nekim benetškim težakom. Spopričela sta se z rokami; ter se dobro nabunkala. Konec je bil ta, da je moral težak iskati zdravniške pomoči v bolnišnici.

IZ LJUBLJANE

* **Nov grob.** Za vedno je zapustil svoje uslužbenec državnih železnic g. Franc Klobučar. Zapušta soprogo, sina, hčerko in druge sorodstvo. K večnemu počitku bodo blagega pokojnika spremili v poneledek ob pol 15. iz kapele sv. Andreja na Zalah na pokopališče k Sv. Križu. Naj v miru počiva! Svojem izrekamo naše iskreno sožalje.

* **Barometer pada.** Že v petek opoldne je začel značilni tlak popuščati. Barometer, ki je tedaj beležil 765 mm je do večeršnjega jutra padel že na 2 mm. V soboto zgodaj jutraj je bilo nebo prepregneno z oblaki, tako da je izledalo le malo verjetno, da se bo naredil spet krassen sončen dan. Toda, ker smo se letos z vremenom že večkrat uračunali, tudi včeraj nismo bili presenečeni nad njim, ker si še vsi želimo toplih poletnih dni. Najvišja toplota v petek čez dan je znašala 27,6° C, najnižja pa je bila v soboto zjutraj 13,6° C.

KREMA ZA NEGO OTROK

BABY-KOL

MR. PH. J. KOLAR
DOBI SE V VSEH LEKARNAH IN
DROGERIJAH

* **»Zvezda bo z zvezdo govorila...«** To je gola fantazija, poročete nemara. Vendar vas utegne članek v »Ponedeljskem Jutru« prebrati, da bo človeštvo v bodočnosti doživelo še velikkanske čudeže. Nadalje boste z velikim zanimanjem prebrali zgodbo o nenavadno razumni grlici. V galeriji »Moji ljudje« pa boste tokrat spoznali gosp. bratrance. Spet bo polno zanimivega drobiža, modrost z Vzhoda, nekaj poezije, feljton, uganke in verzih in šaljiva primes. Vse to — poleg najnovejših poročil! — v »Ponedeljskem Jutru«, ki izide danes popoldne.

* **Osebnne izkaznice za Stočice in okolice.** Prošnje za zamenjavo osebnih izkaznic prebivalcev mesta Ljubljane, ki stalno stanujejo v Stočicah in okolici izven vojaške kontrolne meje, se bodo sprejemale v sredo 21. t. m., v četrtek 22. t. m. in petek 23. t. m., vsakokrat pri »Urbanču« od 8. do 14. Prosilci naj pripravijo o pravem času 3 enake slike in potrebne listine.

* **Ljubljancane opozarjamo na koncert Ljubljanske Zvone.** ki bo v poneledek 15. t. m., ob 20. v veliki dvorani hotela Union. Naša dolžnost je, da bo koncert polnštevilni obiskani. Dokazimo zanimanje za našo pesem! Opozarjamo, da bo začetek koncerta točno ob 20.

* **Nedeljsko zdravniško dežurno s'uzbo** bo opravljalo od sobote do 20. ure do poneledek do 8. ure zjutraj mestni zdravnik dr. Debelak Gvido, Ljubljana, Ciril Metodova 62, telefon 27-29.

* **Mali gospodar - žegzoza** obveščata svoje člane, da prične razdeljevanje krmil za mesec julij z 19. t. m., in sicer šteje. 2501-4000 od 19. jul. (prvi teden). V tem tednu naj dvignejo krmila tudi oni, ki imajo nakazila za junjisti obrok. Štev. 1001-2500 so na vrsti od dne 26. jul. dalje (drugi teden). Štev. 1-1000 prejmejo krmila od 2. avg. dalje (tretji teden). Krmila delmo vsak poredeljek, torek, sredo in četrtek samo popoldne od

Dolgorukov je še enkrat poskušal pridobiti vladiko Savo za splošni upor Črnogorcev proti Turkom, kmalu pa je spoznal, da stoji večji del ljudstva neomajno na strani Malega in zvedel za grožnje, da ga hočejo osvoboditi. Uspeh njegovega podjetja je stal na kocki in jasno se je pokazalo, da je njegova misija prazna. Premisljal je, če se ne bi kazalo jetnika izpustiti, če se to zaveže carici prisesti zvestobo. Ko se je o tem posvetoval s svojimi častniki, je dospel do Aleksaja Orlova kurir s poveljem, naj podjetje opusti in takoj zapusti deželo. Orlov je smatral ekspedicijo za brezuspešno, več pa si je obetal od vstaje Grkov, ki bi jo dalo podpreti z zasedbo Peloponeza, ker bi od tam poslela vmes ruska mornarica, ne da bi s tem prišla v konflikt z Benečani. Zaradi tega se je zadovoljil s tem, da je podaril Črnogorcem več vojnega materiala in prekinil Dolgorukovo misijo. Tri mesece je bival Dolgorukov na Cetinju, a njegov položaj se je od dne do dne slabšal. Začel je v past, ker maloštevilnim Rusom ni bilo lahko meniti. Rečunati je moral s tem, da bi jih mogli napasti pristajši Malega, na drugi strani pa je bil obdan od turških izvidnikov in končno tudi med Črnogorci ni manjkalo ljudi, ki bi bili radi zaslužili nagrado, ki jo je skadski paša razpisal na njegovo glavo. Skrivaj je poslal častnika v Kotor, naj najame ledjo, ki je bila ladja pripravljena, se je skušal s se vedno zaprtim Malim mirno pobotati. Izjavil je, da mu cesarica velikodušno odpuščja, ker je nepravilčno nosil ime njenega soproga, in ga je priznaje zaslug, ki si jih je stekel v bojih proti Turkom, imenoval za ruskega oficirja. Izročil mu je patent, meč in uniformo in ga priznal za vladarja Črne gore, Mali pa se je zavezal služiti v bodoče carici Katarini.

S to rešitvijo konflikta pa je bila Črnogorska duhovščina mnogo manj zadovoljna, kakor Dolgorukov. Vladika je upal, da se bo z rusko pomočjo iznebil pustolovca, zdaj, ko je bil ta spet prost, pa so se bali njegovega maščevanja. Dolgorukov je skrivaj odšel s svojim spremstvom, toda preden je dospel v Kotor,

pol 15. do pol 18. ure. Za vse dneve voja je običajni abecedni red. Kdor ne pride ob določenem času, mu krmila zapadejo. Pri razdeljevanju krmil za julij bo upoštevana nova prijava živali samo onih članov, ki so pravočasno oddali rejarske razvidnice. Valilna jarka od čistokrvnih pasem perutnine sprejema zopet žegzoza - Mali gospodar v valjenju pod posebnimi pogoji, ki so razvidni v razglasu na deski v društveni pisarni, Gallusovo nabrežje 33. Prijave sprejema zadržga do 31. julija. - Izredno zanimivo predavanje g. Zupančiča: O prehrani malih živali bo v nedeljo, 18. t. m., ob 10. dopoldne v posvetovalnici Malega gospodarja, Gallusovo nabrežje 33.

Nepremičnine naprodaj:

ZEMLJIŠČE (gramozen teren) za industrijo znotraj bloka v izmeri 5000, 10.000 in 15.000 kv. metrov;
ZEMLJIŠČE v bližini glavne carinarnice v izmeri 29.000 kv. m;
HIŠE: dvonadstropne nove, enonadstropne, pritlične in visokopritlične;
PARCELE: po 55.—, 70.—, 80.—, 100.—, 200.—, 300.— in 500.— lir za kv. meter v raznih delih mesta.

Realitetna pisarna

ZAJEC ANDREJ, LJUBLJANA,
Tavčarjeva ulica 10 — telefon 34-86

* **Sprijemni izpit za prvi razred gimnazije.** Dne 20. julija začne priprava za sprijemni izpit v I. razred gimnazije za one, ki bodo izpit polagali jeseni. Temeljita razlaga učne tvarine po novih predpisih, ponavljanje, izpraševanje in strogo nadzorstvo. Poučujejo le profesorji-strokovnjaki. Pouk bo trajal do pričetka izpita. Prijave se sprejemajo vsak dan dopoldne od 9. do 12., popoldne od 4. do 6. Specialne strokovne instrukcije za gimnazije in meščanske šole, Kongresni trg 2.

* **Bogato se vam povrne izdatke,** ako si nabavite Slično knjigovodstvo. Knjiga je primerna za obiskovalce tečajev, zlasti pa za samouke. Mladina naj ne zamudi prilike, da se nauči knjigovodstva, ki ga danes zahteva sleherni poklic. Knjigo dobiti v knjigarni Tiskovne zadruge v Ljubljani, Selenburgova ulica 3.

* **Počitniški tečaj za tuje jezike v središču mesta pri Trgovskem učnem zavodu.** Kongresni trg 2, prično dne 20. julija. Čas pouka po želji v začetnih in naprednejših oddelkih. Najuspešnejša in najnovejša učna metoda — diplomirani predavatelji. Informacije in vpisovanje dnevno do 19. ure. Trgovski učni zavod, Kongresni trg 2. — Tel. 29-86.

* **Stenografski tečaj — v središču mesta pri Trgovskem učnem zavodu.** Kongresni trg 2 — dnevni in večerni — začetniški in nadaljevalni, prično dne 20. t. m. Učnina zmerna, uspeh v kratkem času tam. Jamčen. Izkoristite prosti čas za dosogo tega najvažnejšega znanja v poslovnem in privatnem udejstvovanju. Informacije in vpisovanje dnevno do 19. ure. Trgovski učni zavod, Kongresni trg 2, tel. 29-86.

* **Učite se strojepljanja!** Novi eno-, dvo- in trimesečni strojepljanjski tečaj — dnevni in večerni — se prične v torek, 20. julija. Desetsturna učna metoda. Specialna strojepljanjska šola: Največja moderna strojepljanjska, raznovrstna pisalni stroji. Pouk je dopoldne, popoldne ali zvečer po želji obiskovalcev. Učnina je zmerna. Na razpolago prospekt. Informacije daje in sprejema prijave: Trgovsko učnišče »Christofor učni zavod, Dobromirskaja 15.

* **Gelč Jentis: »Sreča na črepinjah.«** Novele razgibanega življenja predmestnih ljudi — so izšle. Knjigo kupite v knjigarnah ali na naročilo v založbi »Pluga«, Pred Škofijo 15-1.

* **LUTZ PEČI.** Popravila in prezidave: Lutz Šiška.

* **Kličite telefon 24-76.** Premog in drva vam dostavlja na dom tврdka Rudolf Jereb Čempova 8.

* **Tvrška Boris Simandl** sprejema zopet naročila za popravilo vseh pisarniških strojev in registriranih blagaj na svojo telefonsko številko 24-07.

* **Sežalja telefonska števila glavne carinarnice** je 42-71, v ško lreketje (ccmm. g. Covone) pa št. 42-72.

* **Pozor! Fujan Franc, krovstvo, Galjevic 9,** v ljudno sporoča cenjenim strankam, da zopet sprejema naročila po telefonu št. 43-83.

ga je dohitel vladka s svojimi pristaji in ga prosil naj jih spravi na varno čimbelj se jih je Dolgorukov, ki zanje ni imel prostora na ladji, otresal. Tembolj so se ga oklepali in se niso dali odnesti. Končno se je vendar posrečilo, da je mala ladja brez zadostnega provianta zapustila dolmatske obale in po velikih težavah prispela v Ancono odkoder je šel Dolgorukov v Livorno k Aleksaju Orlovu.

V Črnogori je bil svet Stefan Mali neomejen gospodar. Z energičnim postopanjem si je znal pri ljudstvu dobiti uvel in si zaenotovo brezopornico pokorščino. Tatovi, ki so jih zasledil pri kravi, so šli takoj na večni kar se imelo za posledico da se je le redko zgodila kaka tatvina. Priprave, da je Mali na kaj sovjestren način preizkušal postenost svojih podanikov. Ob česti v Kotor je položil deset zlatnikov in s srebrnom okovano nitlo. Dan na dan so hodili po cesti mnogi novotniki, ki so pčelljivo gledali drobnecne predmete, da nihče jih ni umrl vzeti.

Pred Rusi je imel Mali zdat mir, n'so ga pa nutili z vidika Turki. Od vseh strani so vrel čete v Črno goru: iz Bosne, Rumelije in od Skadra tako da je junatvijo bil, prešibko za veliko sovražniško vromčje Črnogorci so se sicer junaksko borili, ker pa so to not bili Benečani na turški strani in onemogočili določanje vojnega materiala je kmalu zmanjkalo zlatnikov. Imeli so končno samo to, kar so umneli Turkom. Dva meseca je trajala vojna. Turki so pustošili in zažigali vasi, vlačili prebivalce, ki so jim padli v roke, v sužnost in že ogražali Cetinje, ko je zima končala operacije in pregnala Turke iz zasneženih gorskih dolin. Povod teji vojni je bil prav za prav Stefan Mali, ki so ga Turki za vsako ceno hoteli dobiti v roke. On pa se je malokdaj pokazal na fronti in je bil bolj zaposlen z organiziranjem obrambnega dela v notranjosti zemlje. Proti Hercegovini je gradil trdnjave, ki so nosile njegovo ime, in ceste koder so bile potrebne. Pri teh delih, ki so bila narodu v veliko korist, ga je zadelo za usoda. Mina, ki naj bi bila odprla pot skozi skalo, se je sprožila pre zgodaj in udarila v bližini stoječemu Malemu v obraz,

* **Dva blagajnika kličeta sta bila izgnubljena** v petek popoldne. Poštenega najditelja napramo, da jih proti nagradi odda v upravo »Jutrac.

* **Velike povečane fotografije po vsaki slikli izgubljene lično in solidno foto BEM, Ljubljana, Wolfova 6.**

* **Pri uporabi Tschamba Fil-ja** ne dobite »ončnih opeklin, marveč lepo, rjavjo polt. Dobi se v vseh lekarnah, drogerijah in parfumerijah.

* **Nesreče.** V petek so sprejeli v ljubljansko bolnišnico razen enega samo mlajše ponesrečence. Z vrelim mlekom se je poparil po prsih enoletni sin mizarja Marjan Oražem iz Ljubljane. 3letnega sinčka delavca Julija Hajneta je povozil neki voznik in je fantek poškodovan po vsem telesu. 12letni sin profesorja Janez Lapuh iz Ljubljane si je pri padcu zlomil desnico. Iz St. Jurija se je pripeljal v bolnišnico s poškodbami na obrazu 16letni posestnikov sin Franc Škerjanc, Josip Kamic, 43letni krošnjar iz Ljubljane, si je pri padcu poškodoval na hrbtu.

Iz Kočevja

Matura na gimnaziji v Kočevju je prelojena za dva dni in se bo pričela šele v torek, 20. julija (ne že 18. julija).

Iz pisarne IV. oddelka Visokega komisariata.

Z Gorenjskega

Visoko odlikovanje koroškega častnika. Major Karel Tollschein, vodja oddelka strnoglavnih letal je bil odlikovan z zlatim nemškim križem. Major Tollschein je star 38 let in je doma iz Sv. Urbana na Koroškem.

Koroški trgovci so ustanovili socialno zadruzo. Pred dnevi so se zbrali v Celovcu zastopniki trgovcev iz vsega okraja k ustanovitvi občinemu zboru soc. zadruge. Naloge nove ustanove je razložil Kirmann. Na zborovanju je potem govoril o prizadejih zapadno-nemških krajev nadomestni vodja Thimel. Pohvalil je zapadno-nemške trgovce, ki so se v času letalskih napadov požrtvovalno zadržali in pomagali ljudstvu z vsemi razpoložljivimi sredstvi.

Ustanovitev godbene šole v Celovcu. V vladni palači v Celovcu je bila ob navzočnosti gaulterja dr. Rainerja ustanovna skupščina celovske godbene šole. Poročal je prof. Onziul. Naloga godbene šole bo, vzgajati mladino in odrasle v ljudski glasbi.

* **Koroška največja gamsov.** Nemški listi poročajo, da je bil odstrel v preteklem letu na Koroškem zadovoljiv. V zadnjih dveh letih je število divjadi nazadnje približno za 25 odstotkov, toda kljub temu so leta 1912 samo na Koroškem, ne upoštevajoč zasedenih pokrajin ustrelili 1250 košut in jelenov, 1530 gamsov, 6400 srn in 5700 zajcev.

* **Pri kopanju sta utonila.** V nemških listih čitamo, da sta pri kopanju utonila dva mlada Korošca, in sicer 15letni Franc Pok in prav toliko stari Pavel Mežik.

Spodnje Štajersko

Na vzhodni fronti je 10. junija padel tehnik v tvojnici »Metka« Vlado Kramer, sin edinec Ivana in Jožice Kramer v Celju. Pokopali so ga v Altkobu pri Bolhovu. Obitelj Kramer - Terček je dobro znana v Celju in ima sorodnike v Smartnem ob Paki in v Ribnici na Dolenskem.

Novi grobovi. V Celju so umrli: 29letna Veronika Pavšerjeva, rojena Škrcb, 34letni Avgust Črepinšek, 72letna Franciška Brijačeva, roj. Pišek. Nadalje so umrli 69letni Rudolf Jager iz okolice Braslovca, 48letni Janez Poznič iz Zgornjih Hrašč, 43letna Antonija Rudobeznikova, rojena Jevšek, iz okolice Šostanja, 42letna Rozalja Čestnikova rj. Knapič, iz Rečice, in 27letni Mihael Krajšek iz Prožinske vasi.

Življenje in smrt v brežiškem okraju. V drugem četrtletju se je število rojstev v brežškem okraju znatno dvignilo. Zabeleženih je bilo 20 rojstev in 6 smrtnih primerov. Porodili so se delavce na žagi Jakob Ostervrtnik, ki je zdaj pri vojakih, in Jožefina Gerškova, posestnik Karel Palm in Elizabeta Siegmundova. Cestni delavce Franc Pondelek, ki je zdaj pri vojakih, in Pavlina Škerbetova. V Celju so se poročili Martin Ribič in Antonija Slapnikova. Bomorir Gut in Ljudmila Surajeva, Jožef Parčnik in Elma Bosnova, Ferdinand Skutnik in Marija Sidanski ter Karel Podpečan in Julijana Kovačeva.

Kmalu so Turki izvedeli, da njihov protivnik se živi. Za denar so najeli nekake Grka, ki se je zavezal, da bo Malega z zavratnim umorom spravil s sveta. Znal si je pridobiti zaupanje slevca poglavarja in se noč in dan ni odmaknil od njega, dokler se mu ni posrečilo, da ga je v spanju zibodel. Nato je morlec zaklenil sobo in naročil stražo, naj bo mirna in naj ne moti trudnega carja, dokler ne bi klical. S ključem v žepu je izginil nezvesti Grk in nihče več ga ni videl. Ko je minulo več ur, ne da bi se bil sluga vrnil in ne da bi bil klical Mali, so s silo odprli vrata. Našli so gospodarja na postelji s prerezanim glom, oblitega s krvjo in že otrplega.

Takšen je bil konec drznega pustolovca, ki mu prosja njegov biograf, da bi bil postal gotovo drugi Skanderbeg, če bi ga bil podpirali in vodili Rusi. Ta biograf je Zanoviti Stefan, ki je v anonimnem francoskem spisu leta 1784. popisal Malega življenje. Iz tega spisa je vzel Mordowzew podatke za svoje delo »Pretendenti in roparji«, ki je izšlo v Petrogradu leta 1867. in ponovno 1901. Od tu je črpal podatke Friedrich Wencker-Wildberg za svoje delo »Nekronani kralje«. Na Stareta in te podatke se naslanja moj spis. Če ve kdo kaj več, bi bilo vredno objave. Posebno pa bi se izplačalo raziskati, od kod je bil ta zanimivi mož doma in če ne spada med prednike Malijev, ki žive med nami.

Jač. Spicar.

Vaško popoldne v Ljubnem. Ob običajnih otroških voditeljih s Stajerskega so domača dekleta v Ljubnem priredila vaško popoldne. Na slavnostnem prostoru se je zbralo več kakor 200 ljudi. Igrala je vaška »tuba, pevec pa so peli. Na kraju je nastopil Gaspereček.

* **Pristopi pri Smarju** je bilo v nedeljo otroško popoldne. Zbralo se je več kot sto otrok, ki so jih spremljali tudi starši. Otroci so se igrali, potem pa je nastopil Gaspereček.

* **Iz Laškega poročila mariborski dnevniki:** Za predavanje filma »Domovina« in novi tedenski pregled je prebivalstvo pokazalo veliko zanimanje — Dne 11. julija je bil v dvorani Heimatabunda gledališki večer. Uprizorili so Goidonijev komedijo »Trmoglavka«. Dvorana je bila polno zasedena. Celjski igralci v Vojniku. Preteklo nedeljo je gostovala v Vojniku igralska skupina iz Celja. Uprizorili so staro kmečko igrjo »Miatlinica«. Dvorana je bila nabito polna in so bili gledalci z uprizoritvijo zadovoljni.

* **Z lokomotive** je padel. Pri premikanju na postaji v Gribljah je padel z lokomotive 54letni Franc Palir. Ponesrečenec se je hudo potkolil na glavi in si zlomil tudi roko. Reševalci so ga prepeljali v celjsko bolnišnico.

* **Pri avtomobilski nesreči** si je razbil zobe. V bližini Luče se je pred dnevi zgodila avtomobilska nesreča. Avto je zavozil v obcestni jarek in je pri tem 17letni Franc Mirnik iz Lok pri Mozirju izgubil vse zobe zgornje čeljusti. Razen tega se je tudi potrezal na obrazu.

* **Nesreče.** V St. Jurju pri Celju se je v mizarjski delavnici Jožefa Trepanca zgodila nesreča, pri kateri je Franc Antolinc iz Gribelji izgubil kazalec na levici. S kolosa je padel 51letni uradnik Franc Ferik s Polbrežja in si poškodoval nogo. V nekem mariborskem podjetju je 31letna delavka Marija Škerlova z roko zašla v pletilni stroj, ki ji je hudo poškodoval prste. 10letna učenka Angela Korenova iz Dobrovec je skakala ob potoku in si pri padcu zlomila roko. Ponesrečenec so pripeljali v mariborsko bolnišnico. 62 letni posest. Karel Strašek iz Nove vasi pri Celju je v hlevu krmlil živino. Pri tem ga je vol podrl na tla, tako da si je Strašek zlomil nogo. 24letni Avgust Prisljan iz Braslovca si je pri delu hudo poškodoval nogo. Janez Milec iz Škofje vasi si je na motorju zlomil nogo in več reber. Pri delu na polju si je zlomil nogo 18letni Stanislav Bučar. V velenjskem rudniku si je zlomil roko 35letni Franc Kuranta. Ponesrečenec so pripeljali v celjsko bolnišnico. V mariborsko bolnišnico pa so pripeljali 34letnega namestnika Franca Klausnerja iz Velenja, ki se je pri padcu s kolosa hudo potkolil na glavi.

* **Strelišča domačij.** Ob zadnji nevihti na Spod. Stajerskem je v okolici Ptujja udarila strela v hišo zakoncev Blaža in Elizabete Sprahove. Stanovanjsko in gospodarsko poslopje sta zgorela. Štiri otroke, ki so bili ob času nesreče v hiši, so utegnili rešiti.

Iz Hrvatske

Nov hrvatski poslanik v Sofiji. Desetdani hrvatski poslanik v bolgarski prestolnici dr. Židovec je bil odpoklican v zunanje ministrstvo in bo v bližnjih dneh zapustil Sofijo. Za novega hrvatskega poslanika pri bolgarski vladi je bil imenovan dr. Perić.

* **Obletnica delavskih kuhinj.** Pred dnevi je minilo dve leti, odkar so bile na pobudo delavskih organizacij osnovane v Sarajevu delavske delavske kuhinje. V njih je bilo v minulih dveh letih razdeljenih nad dva milijona obrokov hrane.

* **Nastop gojencev vojaške godbene šole.** Pretekli teden so nastopili gojenci vojaške godbene šole in pokazali poslušalec, da so v osmih mesecih mnogo napredovali. Za uvod je govoril upravitelj šole, stotnik Thimol Vidošič. Iz njegovih izjavanj povzemamo, da je bilo sprejetih lani v šolo sto gojencev, izmed katerih je 90 odstotkov kmečkih otrok.

* **Obletnica sarajevske radijske postaje.** Preteklo sredo je minilo leto dni od ustanovitve sarajevske radijske postaje. V gledališču je bil ob tej priliki svečan javni koncert.

* **Razstava hrvatske knjige** je bila, kakor smo poročali, preteklo nedeljo zaključena. Po prvih podatkih, ki jih povzemamo iz hrvatskih listov, je bilo prodanih 8926 knjig v vrednosti 1.688.337 kun. Letošnji uspeh razstave je bil trkrat večji kakor lanski.

* **Slovaški vseučiliščniki** v Zagrebu. V sredo je prispelo v Zagreb vodstvo slovaških vseučiliščnikov z dr. Josefom Mikulom na čelu. Slovaki so gostje ustaške vseučiliške organizacije.

* **H**

Ljubljana privlačuje industrijo

Zakaj Ljubljana ni industrijsko mesto? — Industrija, ki ne škoduje mestu tudi v lepem in zdravstvenem pogledu

O Ljubljani govorimo bolj pogosto kot o vrtnem mestu kakor o industrijskem kraju. Sicer Ljubljana ni brez industrije, vendar ni izrazito industrijsko mesto. Če se ozremo na mesto z Gradu ali Rožnika, ne opazimo skoraj nikjer mnogo tovarniških dimnikov. Zlasti levi breg Ljubljane, zahodna polovica mesta, ima značilno lice stanovanjskih okrajev. Na zahod in jug se razprostirajo med hišami vrtni in parki, zidovje se utaplja v poživljajočem zelenju Posamezni tovarniški dimniki se zde le kakor izjema, ki potrjuje pravilo, da tam ni industrije. Na zahodnem robu mesta je malo meglene, ob vznožju Brda kjer so se opelneke zajele v višjo teraso. Če omenimo še tobačno tovarno, smo našli že vse »težko industrijo« zahodnega dela mesta. Precej drugačno lice pa nudi vzhodni del mesta. Tovarniški dimniki so tam bolj gosti, poslopja so bolj »stvarna«, če hočete, pusta in hladna, bolj siva ter mračna. Ni vrtov in ne vil. Moste in Vodmat izdajata značaj predmestja s kmečkimi, delavskimi in industrijskimi poslopji. To okraj bi lahko imenovali industrijski, čeprav ne v istem pomenu besede, kakršna velja za prava industrijska mesta. Industrijski okraj se prav za prav začneja že na vzhodni strani Resljeve ceste in na Poljanah. Na levem bregu Ljubljane, na vzhodni strani Resljeve ceste daje mestu industrijski značaj že tovarni kolodvor s svojimi napravami, še bolj ga pa poudarjata električna in plinarna. Ob Ljubljani opozarja nase velika, nekdanja Polakova usnjarna. Na poljski strani najprej opozori Reichova pralnica, med tem ko drugih industrijskih, odnosno obrtnih obratov ne izdajajo dimniki. Pač pa na spodnjih Poljanah ni mogoče prezreti klavnice. Če se ozremo še na sever, opazimo, da ima Šiška nekaj značilnosti industrijske četrti, predvsem veliko pivovarno, sicer pa tudi tam čedalje bolj prevladujejo stanovanjske hiše. Bežigrad je pa izrazito stanovanjska četrt.

Zakaj ni več industrije?

Kdor se seznaja z ljubljanskimi značilnostmi, ne more prezreti, da ima Ljubljana zelo malo tovarnih izrazito industrijskih obratov. Zakaj Ljubljana nima več tovarn? Nedvomno se industrija v mestu ni razvijala tako kakor se je mesto samo v splošnem. Pogosto smo govorili o ljubljanskem napredku, naglem razvoju novih mestnih okrajev. Kdor je poznal Ljubljano pred prvo svetovno vojno, mora priznati, da se je res zelo razvila iz malega deželne mesta v srednje veliko mesto z nekaterimi značilnostmi modernih mest. Toda razvoj je bil enostranski. Industrija se ni naselila posebno mnogo v mestu. Izrazita industrijska okraj, dognano razvitega z vsemi svojimi značilnostmi, nismo dobili. Novih večjih industrijskih podjetij ni bilo mnogo ustanovljenih, pač pa so bili razširjeni nekateri starejši obrati. Vedno bolj očito je bilo, da se je industrija izogibala Ljubljani, zlasti še, ko so se nekatera podjetja začela izseljevati. Industrija se je začela razvijati v gorenjskih krajih, predvsem v Kranju in precej dobro tudi v Medvohu. Nekatera ljubljanska industrijska podjetja so pa sploh propadla, n. pr. stara znamenita zvonarja in potem še Strojne tovarne in livarne. Mislili bi, da Ljubljana lahko nudi ugodnejše pogoje za razvoj industrije kakor mesteca, kakršno je Kranj. Toda za razvoj industrije v Ljubljani ni bilo pravega razumevanja. Nekateri so celo trdili, kako srečna je Ljubljana, ker nima industrije; dokazovali so, da je naše mesto zato bolj zdravo in lepo, ker ga ne kazijo tovarne in ne kuži zraka dim. Toda ali je zaradi tega tudi bogata? Da, so trdili nasprotniki industrije v mestu; tudi iz gospodarskih razlogov je bolje, da mesto nima mnogo industrije, češ, v industrijskih krajih se osredotočuje revščina. Če bi bila pri nas industrija razvita bolj, bi bila struktura prebivalstva drugačna — mesto bi imelo več de-

lavstva in preživljati bi moralo številne ostarele, onemogle delavce. Razen tega bi bilo mesto tudi bolj nezdavno, kar bi zopet zahtevalo večje gmotne žrtve od občine. Vendar je težko pritrčiti tej čudoviti logiki.

Kako nujno potrebno bi bilo, da bi bilo v Ljubljani več industrijskih podjetij, se je pač najbolje izkazalo že pri tedanji obdavitvi industrije. Industrijska podjetja so bila izredno dober vir dohodkov občine, celo tako dober, da so se zaradi prevelike obdavitve začela izseljevati iz mesta. Namen obdavitve pa menda ni bil, da bi pregnali industrijo iz Ljubljane, temveč, da bi donasla čim več. Da bi se pa gospodarska moč občine z industrijo povečala čim bolj, bi bilo bolj priporočljivo, da bi privabili čim več industrijskih podjetij v mesto in obdaviteli bi jih naj zmerno. Nudili bi jim naj tudi nekatere ugodnosti kakor so jih v drugih krajih.

Zdravstvo in industrija

Nedvomno industrija vpliva na zdravstvene razmere kraja. To pa vedno velja za obrate ki uporabljajo toplo gorsko silo paro in ki okužujejo zrak z dimom in plini. Prav tako niso priljubljeni sosedni stanovanjskih četrti industrijski obrati, ki kuničijo neblago dišeče surovine in ki je njih okolica zavita v oblake prahu zaradi živahnega prometa. Industrija vpliva

na zdravstvo kraja tudi s tem, da se bližje tovarni razvijejo delavski okraj s hišami, ki niso vselej vzor zdravih bivališč. Da bi omejili čim bolj škodljive vplive tovarn, določajo v večjih mestih za nje posebne okraje. Tudi pri nas so že mnogo razmišljali in sklepali o tem, kje bi naj bila industrijska četrt. V splošnem soglašajo, da je najbolje, če se industrija razvija na vzhodu, proti Devici Mariji v Polju, za kar so tudi ugodni prometni pogoji. Iz zdravstvenih razlogov zagovarja preselitev industrije na vzhod predvsem zaradi tega, ker v Ljubljani piha po večini veter od zahodne in južne strani; to se pravi, da odnaša dim od mesta, če so tovarne na vzhodu; če bi pa bile tovarne na zahodu, bi dim zanašalo na mesto.

Odpor proti industriji v mestu

Odpor proti industrijskim obratom v mestu, čeprav je razumljiv, je vendar prehud. Predvsem bi bilo treba bolj točno opredeliti, kaj je prav za prav industrijski obrat po svojem vplivu na okolico. Ne smeli bi uvrščati sleherne delavnice med tovarne ter se prav tako bati obratov, ki uporabljajo za pogon električni tok kakor se boje hrupnih tovarn. — Brez vsake škode za lepoto mesta in zdravstvo prebivalstva bi se mnoga podjetja lahko naselila tudi v stanovanjskih

Iz zgodovine angleške tajne službe

Kaj pravi nemški pravni zgodovinar dr. Ritterbusch o „Intelligence Service“

Služba, kakor je britanski Secret Service ali kakor so jo od vsega začetka začeli nazivati »Intelligence Service«, ni nastala čez noč, temveč ima svojo dolgo zgodovino, ki ne pojasnjuje samo mnogih pojmov v zgodovini Anglije, temveč tudi žarko osvetljuje sam značaj angleških državnikov, ki so jo ustanovili, razvijali in čuvali kot jamstvo svoje, pa tudi državne varnosti. Ta ustanova je tudi v središču sedanjih tajnih vojnih dogodkov. Osi sil imata v svojem načrtu tudi likvidacijo te ustanove.

Vodilni nemški strokovnjak za državno pravo in pravni zgodovinar dr. Ritterbusch je temeljito proučil »Intelligence Service«, to tajno policijsko službo. Od vsega početka si je prizadevala zaviti svoje delovanje v kopreno tajnost, četudi ni bilo okoli nje nikdar posebno velikih tajin in jih tudi ni bilo treba. Pravi ustanovitelj angleškega imperializma Cromwell se je moral boriti proti številnim notranjim in zunanjim sovražnikom. Spoznal je, da jim ne bo kos brez tajne policijske službe. Vtisli c splošnih potezah Cromwellovega značaja niso povsem jasni. Ni bil samo puritanec, ki se je boril edino za versko krepost. Res mu ni mogoče očitati verskega licemerstva, ki ga je sicer v Angliji zelo veliko, toda njegova borba proti notranji gnolobi v angleški državni cerkvi ter notranje in zunanje gnilega parlamenta je bila samo neke vrste krinka, s katero je zakrival svoje brezmejno častiljenje Niti častnim krščanskim skupinam, kakor so bili quakerji, ni prizanašal, ampak jih je preganjal s pomočjo svojega »Secret Service«, kakor je pač menil, da je najbolj potrebno in najbolj primerno.

Dr. Ritterbusch pravi, da je angleško krščanstvo duhovno tako prepleteno z židovstvom, da si ga ne moremo z zgodovinske in naravne strani brez njega niti misliti. Cromwell je izvajal iz tega praktične posledice s svojim posebnim nastopom proti židom. Židje so bili namreč v srednjem veku izločeni iz Anglije. Noben žid ni smel stopiti na angleška tla. Toda Cromwell je začel obravnavati ta postopek na svoj način. Zanj in za njegove varovance je zelo značilno, kako so to storili. Na Cromwellovo povelje so bile prve službe v »Intelligence Service«, to je volunjerje in prisilskovanje, zaupane znanim ter uglednim pripadnikom tajne židovske občine v Londonu. Takšne skrite

židovske občine so bile tedaj po vsej Evropi povsod tam, kjer se židje oficijelno niso smeli muditi. Cromwell je takoj sprejel ponudbo žida za to službo, ker je vedel, da ima dotični žid zelo razpletene mednarodne zveze. To je bil portugalski žid Manasse ben Israel. On je bil prvi židovski predstavnik pri Cromwellu. Zaupanje si je pridobil pri njem z načrtom, po katerem naj bi prešlo težišče svetovne trgovine in kapitala iz Španije in Portugalske na Anglijo. Dejansko je šlo Manassu za to, da odpre židom vrata v Anglijo, ki je bila ravno na tem, da postane velika svetovna država.

Cromwell je temu židu zaupal prve tajne službe. Našel mu ga je njegov najbližji sodelavec Thurolo, ki je prav za prav začetnik organizator naglo razvijajoče se organizacije »Secret Service«. Vse židovske zveze na evropskih tleh so bile mobilizirane zlasti v Španiji in Portugalski. Manasse je Thurolo stalno pošiljal tako imenovana »inteligencijska pisma«, vsebujoč zelo dobra poročila o vseh mogočih prilikah in dogodkih. Tako je mogel Cromwell prav na podlagi Manassevih poročil pravočasno preprečiti invazijo na angleški otok, ki jo je bil pripravil L. 1656 Karel II. angleški v sporazumu s špansko vlado v Bruslju. Cromwellova diktatura bi tedaj bržkone doživela polom, če bi ga ne bila rešila tajna služba, ki mu je preskrbel potrebne podatke c vojaški sili Karla II. njegovi oboževalci prevoznih ladjah in denarju, ki ga je dobil na razpolago.

Drugi pripadnik židovske občine, ki je tudi sodeloval s svojimi »inteligencijskimi pismi«, je bil David Arbabanus s španskim imenom Manuel Martinez DeCrimdo. Ta David je bil sorodnik omenjenega Manasse in eden najbogatejših trgovcev. On je Thurolo izročil izvešček dveh pism, ki sta ju pisala amsterdamska žida Manuel Grasian in David Nasi. Oba žida se zelo laskavo izražata o Cromwellu, želita mu vojno srečo ter blagoslovljata njegovo državno tvorbo. Seveda nista pozabila omeniti, da so židje oni narod, ki jim je vsemogočni gospod angleškega imperija zelo pri srcu. Zanimivo je, da ni bilo do dr. Ritterbuschovih dognanj znano, da je bil »Secret Service« od vsega začetka v glavnem tajna organizacija mednarodnega židovstva.

Za izpolnitev slike o »Secret Service« naj navedemo še delovni način te organizacije. V tedanji dobi je Thurolo organiziral strogo nad-

črtih. Tega jim navadno ne dovoljujejo. Mnogi obrati so tako tesno zvezani s prometnim in gospodarskim življenjem mesta, da lahko uspevajo dobro le v določenih mestnih okrajih, predvsem v središču. Če niso hrupni in ne motijo okolice, bi pač ne bilo tehničnih razlogov proti naselitvi v središču, odnosno v stanovanjskih četrtih. Zato bi naj končno opustili stare predsodeke proti razvoju industrije v Ljubljani in naj bi ne delali ovir ustanavljanju novih obratov.

Razvoj manjše industrije in obrti

Nekatere stroke industrije in obrti se v zadnjih letih dovolj lepo razvijajo v Ljubljani. Izkazalo se je, da Ljubljana res lahko privlačuje industrijo. Pod besedo »industrija« pa razumemo tudi napredno urejene obrtne obrate, večje ali manjše delavnice. Takšnih obratov je bilo ustanovljenih ali izpopolnjenih precej, kar bomo o priliki še opisali. Gospodarski ljudje si želijo, da bi bil ta razvoj neoviran ter da bi občina pošle kazala večje razumevanje za gospodarski napredek kakor ga je včasih. Nesmiselno bi bilo osredotočati vse obrate na vzhodu, zlasti še, ker bi mnogi tam ne dobili primernih prostorov in bi tudi njihov obstoj ne bil zajemčen. Dovolj prostora je še v mestu samem za moderne, higienično urejene delavnice. Obrati ki uporabljajo električno energijo za pogon in kjer delo ne povzroča hrupa ter ne kvari zraka, bi se naj naselili, kjer je pač za nje najprimernejši prostor. Pri tem je seveda treba upoštevati tudi lepotne oziroma naselitev primerno urejenih delavnic v mestu ne more biti v nasprotju z urbanističnimi načeli.

Turška kava

Turški listi poročajo, da si namerava turška monopolska uprava zaradi težkoč v preskrbi s kavo pomagati z kavinim nadomestkom, ki ga je treba spraviti v promet toliko, da bo preskrbljeno vse prebivalstvo. Kot sirovina prihajajo v poštev v prvi vrsti fige in čičerike. Doslej je veljal kavin nadomestek v Turčiji za protizakonito potvorbo. Nikoli ga turške oblasti niso priznavale za zakonito trgovsko robo.

Nam se sliši to kakor pravljica iz Tisoč in ene noči. Turčija je pa klasična dežela kave, saj pove to že ime. Turška kava je slovela po vsem svetu. Sicer Turčija sama nikoli ni pridelovala kave. Pač je na igrala vedno važno posredovalno vlogo med vzhodom in zapadom. Odkar so našli po odhodu Turkov izpred Dunaja v njihovih šotirih cele vreče prijetno dišečih črnih zrn in odkar je iznajdljivi Dunajčan ustanovil prvo kavarno, kjer se je dobila prava turška kava, slovi njeno ime po vsem svetu.

Vojna je pa storila tudi v tem pogledu svoje in pravo turško kavo je že davno nadomestila po vsej Evropi s kavinim nadomestkom. Pri tem se ni ustavila niti pred Turčijo odkoder je prišlo to ime. V Turčiji sicer prava kava še ni povsem izginila, pač je pa že primanjkuje in sicer tako, da se je morala monopolska uprava sama odločiti za kavin nadomestek. S tem je pa nastala v pristnosti turške kave vrzel, o kateri ne vemo ali se bo mogla še kdaj povsem zapolniti.

Čudna oporoka

Pred dobrim mesecem je umrl v argentinski prestolnici eden najbogatejših industrijcev. Pokojni je bil med drugim lastnik velike tovarne čevljev. Zapustil je zanimivo oporoko, ki je povzročila precejšnje preglavice argentinskim odvetoikom. Edina dediča bogatega industrijca sta namreč dva sina. Prvi je star 25, drugi 28 let. Oba sta izjavila, da nečeta imeti nobenih stikov. Njuna značaja sta namreč tako različna, da se še nista mogla zediniti v nobeni važnejši poslovni zadevi. Nešteto krat ju je skušal pokojni oče spraviti. Toda vse njegovo prizadevanje je bilo zaman. Posrečilo pa se mu je to šele po smrti. Zapustil je namreč oporoko, po kateri pripade vsakemu sinu 250.000 čevljev. Prvem sinu pripada 250.000 čevljev za desno nogo, drugemu pa 250.000 čevljev za levo nogo. Tako sta se morala hočeš nočeš pobotati in prevzeti skupno vodstvo velikega podjetja.

Nemško gledališče v Lvovu

V Lvovu je bilo zadnje dni junija svečano odprto nemško gledališče. Za odprto odprto predstavlo je vodstvo izbralo Hermann Heinz Ortnerjevo »Izabolo špansko«, ki jo je režiral intendant Hugo Firnbach. Po svečani uverturi in kratkem nagovoru se je dvignil zastor. Prisotno nemško občinstvo je s poslanjam izrazilo svoje veselje, da je dobil Lvov staro nemško gledališče.

Kupna moč padla tudi v Turčiji

Turška vlada je izdala nedavno zakon o obdavčenju kmetijskih pridelkov, da bi se dvignila kupna moč prebivalstva, ki je zaradi vojne občutno padla. Obdavčenje orodja koruzo, riž, ječmen, oves, mešana žito, proso, riž, koruzo, fižol, bob, lečo, sončnice, lan, orehe, suhe fige, rozine, bombaževino, sladkorno peso, krompir, tobak, olive, pistacije in opij. Od nekaterih pridelkov se bo pobiral davek v naturi, od drugih pa v gotovini. Od pridelkov, ki se prodajajo na podlagi zakona o zaščiti naroda v določenih količinah in po določenih cenah, se bo pobiralo 8%, od drugih pa 12% davka. Ministrski svet ima pa pravico znižati pri nekaterih slednjih pridelkih davek na 8%.

40.000 neviht dnevno

Po nevihtah so leta zelo različna. Včasih poleti skoraj ne mine dan, da bi ne grmelo in treskalo, druga leta pa grmi zelo redko. To se pa nanaša vedno le na omejena ozemlja in nikakor ne vpliva na povprečno število neviht po vsem svetu. Meteorologi so izračunali, da divja na vsem svetu dnevno okrog 40.000 neviht.

Otok, ki plava v masti

Človek kar verjeti ne more, da bi bil na svetu otok, ki plava v masti. Če pa že verjamejo to, se nam brž porodi želja, da bi nas usoda zanesla na tak otok. Gre za otok v Severnem morju, znan po svojem zdravilišču Wyk. Imenuje se Führ. In ta otok dobesedno plava v masti. Več dni so plavalci okrog otoka debele kope maslobo in otoci so jo lahko pobirali iz vode, kolikor so hoteli. V večjih in manjših kepah je plavala mast brez vonja okrog otoka. Zal pa ni bila vžgana, če je niso očistili. Čiščenje pa zahteva precej zamotan proces. Najbrž gre za maslobo iz potopljenega tankerja, ki jo je morje zaneslo daleč k otoku. Zadržne dni so potegnili iz morja toliko te masti, da ni po odvažali kar z vozovi. Pri tem delu je pomagala tudi ženska mladina.

Novi protižidovski ukrepi v Rumuniji

Nacionalizacija rumunske industrije se je pričela že pred leti in njen namen je dvojni: na eni strani se hoče rumunska industrija odkriti židov, na drugi strani pa vsaj omiliti inozemski vpliv. V ta namen je segla vlada po novem ukrepu. Izdala je dekret, po katerem lahko država razlasti gotove delavnice, in druge vrednostne posrepe. Gre za udeležbo inozemcev v delniški družbi, ki je večina njihovih delnic v inozemskih rokah. Če so ti inozemci državljani države, kjer so bili storjeni enaki ukrepi proti Rumuniji. Ta ukrep se lahko uveljavi tudi v primerih, kjer gre za protizakonite delavnice posle ali za odedruštvo odtomno maskiranje inozemskih in židovskih interesov.

Tihotapci ne smejo saditi tobaka

Bolgarsko kmetijsko ministrstvo je podaljšalo rok za saditev tobaka v nekaterih okrajih južne Bolgarije do 25. julija. Finančni ministri je podpisal odlok, po katerem je prepovedano saditi tobak tistim, ki so bili zaradi tihotapstva tobaka obsojeni. Odlok se nanaša na osebe, ki so brez dovoljenja pridelovale tobak, ga skrivali in razpečevale.

Razširjenje ljubljanskega vodovoda

Ob oddaji del za novi rezervoar nekaj podatkov iz zgodovine ljubljanskega vodovoda

Da je Ljubljana na glasu kot zdravo mesto, je treba v veliki meri pripisovati dobri vodi ljubljanskega vodovoda. Mesto se je zelo razširilo in zdaj je postalo aktualno vprašanje razširitve njenega vodovoda. Ljubljanski vodovod je sorazmerno dolgo ustrežal potrebam mesta, tako da se prvotne vodovodne naprave niso posebno mnogo spremenile. Nespremenjen je ostal rezervoar v tiavolskem gozdu, a v zadnjih letih so že resno mislili tudi na njegovo razširitev, kar je bilo razvidno iz mestnega proračuna. Nedavno so bila razpisana dela za novi rezervoar in najbrž se jih bodo kmalu lotili. Ob tej priliki bo najbrž koga zanimala zgodovina vodovoda, ki je začel delovati 29. junija 1890.

Ko je mesto še dobivalo vodo iz vodnjakov

Potreba po dobri, zdravi pitni vodi je bila očitna v Ljubljani že dolgo. Že leta 1870. je ljubljanski občinski svet sklenil ustanovitev posebne komisije za preiskovanje vode iz mestnih vodnjakov. Dotlej vode še niso kemično raziskovali. Prejšnje čase tudi še ni bila razvita bakteriologija, saj so se še ob koncu prejšnjega stoletja prepirali, ali voda res prenaša bolezenske kalif ali ne. L. 1870. je pa komisija dala v preiskavo vodo ljubljanskih vodnjakov. Tedaj je bilo v mestu 12 javnih vodnjakov in več zasebnih. Vodnjaki niso dajali vedno dovolj vode. Razumljivo je, da je bila kakovost vode posameznih vodnjakov precej različna. Kemična preiskava je pokazala, da ni bila voda nobenega ljubljanskega vodnjaka res dobra, po večini je pa bila zdravju škodljiva. Spoznali so, da je treba nekaj ukreniti; ogroženo je bilo zdravje vsega mestnega prebivalstva. Razen tega vodnjaki niso dajali dovolj vode. Najboljša rešitev bi bila seveda, da bi mesto dobilo vodovod. Vendar tedaj se niso mogli misliti na preskrbo vsega mesta z vodovodno vodo. Skušali so izbrati srednjo pot. Zato je komisija l. 1876. predlagala, naj bi postavili na Marijinem trgu

vodnjak, ki bi ga napajala voda iz tiavolskega vodovoda. Razen tega je bil potreben vsaj še en vodnjak. Predlagali so, naj bi ga izkopal na tedanjem Križevniškem trgu (zdaj Napoleonov). Predlogi so bili sprejeti, do uresnitve pa ni prišlo.

Ustanovitev vodovodnega odseka

21. decembra 1882 je bil na predlog poznjega župana Ivana Hribarja ustanovljen vodovodni odsek, ki ga je sestavljalo 6 članov. Predsednik je bil Hribar. Naloga tega odseka je bila, da reši vprašanje, kako bi naj preskrbeli Ljubljano z vodo vodo. Že od začetka so mislili na vodovod. Vendar člani odseka niso takoj soglašali, da mora mesto dobiti vodovod. Nekateri so mislili, da bi bila preskrba z vodo primerno urejena, če bi pomnožili število javnih vodnjakov in razširili tiavolski vodovod, vendar je prodrlo spoznanje, da je vodovod nujno potreben, če naj mesto dobi zdravo vodo.

Od kod bi naj dobivali vodo?

Toda laže se je bilo odločiti za vodovod kakor najti primeren kraj v ljubljanski okolici, kjer bi naj zajeli vodo ter jo napeljali v mesto. Najprej je bilo treba dognati, koliko vode mesto sploh potrebuje. V vodovodnem odseku so mislili, da bi bilo po 60 litrov vode na prebivalca in dan dovolj. Kako skromni so bili tedaj, ko še niso poznali kopalnic in ne stranišče na splakovanje ter niso tudi škropili cest, spredvidmo že iz tega: l. 1941. je znašala poraba vode v Ljubljani na prebivalca in dan povprečno 268 litrov! Ko so pred 60 leti razmišljali o vodovodu, je štel Ljubljana le okrog 30.000 prebivalcev. Zdjaj prejema vodo iz ljubljanskega vodovoda skoraj štirikrat več prebivalcev. Po tedanjih računih bi bilo dovolj po 18.000 hektolitrov vode. Vendar so računali tudi na razvoj mesta ter so sklenili narediti vodovod z zmogljivostjo do 100 litrov vode na prebivalca in dan, to se pravi skupaj 30.000 hl. Potem je pa bilo treba najti primerne vire vode. Vodovodni odsek je začel delovati l. 1883. Priprav-

ljalna dela so trajala do l. 1890. Dotlej so s pomočjo večšakov proučili vodne razmere v ljubljanski okolici in izdelali načrte. Posebno natančno so preiskali kakovost vode. Hidrotehniki so navrtali tla na treh krajih, in sicer med Ljubljano in Savljami na Brinju (Ljubljansko polje) in še na dveh krajih, prav tako na Ljubljanskem polju. Analiza je pokazala, da je bila voda na Brinju zelo dobra. Prav tako je bila dobra voda drugih virov in vodnjakov na vzhodnem in severovzhodnem delu mesta, ker je po svojem izvoru ista, in sicer iz podzemeljske vodne žile (reke) gorenjske kotline. V Ljubljano so povabili znanega geologa D. Stura, ravnatelja državnega geološkega zavoda na Dunaju. Ta strokovnjak je presodil talno vodo gorenjske kotline. Po podrobnejšem raziskovalnem delu so ugotovili, da bi za vodovod lahko dobivali vodo v enem izmed treh krajev, in sicer v Babinem delu, Skaručni ali s savske nižine na Ljubljanskem polju. Končno so zaprosili Stura za presojo, katera voda bi bila najprimernejša za vodovod. Stur je mislil, da se bo mesto širilo proti Savi ter je domneval, da bo zaradi tega talna voda, ki bi naj napajala ljubljanski vodovod, prej ali slej onesnažena. Najprimernejši kraj za zajetje vode se mu je zdela Skaručna. Stur je opozoril, da voda na Ljubljanskem polju ni filtrirana savska voda, kakor so dotlej mislili, temveč da je istega izvora kakor voda v Skaručni. Končno so se odločili, in sicer l. 1888., da postavijo vodovodne naprave v Klečah po načrtu ing. Smrekarja. Stroški so bili proračunani na 485.486 glid.

Vodovodna dela

Ing. O. Smreker je prevzel vodstvo nad stavbnimi deli. Njegov oddelek je začel delati 25. septembra 1888. Že istega leta so izkopal vodnjak, ki iz njega črpajo vodo za vodovod. Gladina talne vode je 24 metrov pod tlemi, ki na njih stoji parni stroji. Vodovodni rezervoar vsebuje 31.000 kubičnih metrov vode. Cevi so polagali od 1. aprila do 6. oktobra 1889. Parni stroj,

kotla in črpalke so postavili spomladi leta 1890. Vodnjake so kopali pozimi 1888 do pomladi (7. maja) 1889. Zaradi previsoke podzemne vode so morali tedaj prenehati kopati. Delo so nadaljevali šele 1. avgusta istega leta. L. 1890., 30. aprila, je bilo delo pri vodnjakih končano in 5. marca istega leta so prvič zakurili parni stroj. Črpalke so postavili do sredi maja 1890 in 17. maja je voda začela teči po ceveh v mesto. — Temelj rezervoarja so začeli kopati 3. junija 1889. Delo je bilo končano 30. aprila 1890. Temelj poslopja v Klečah je pa bil položen 4. junija 1889, delo je pa bilo končano ob koncu aprila 1890.

Razširjenje omrežja

V začetku je vodovod lahko zmagoval svoje dela, a poraba vode je stalno naglo naraščala in mesto se je širilo, da je bila potrebna tudi izpopolnitev vodovodnega omrežja. Že v letih 1908 do 1910 je bilo treba položiti novo glavno vodovodno cev (400 mm premera) iz Kleč do rezervoarja. Dolžina te cevi znaša 5200 m. Tedaj so tudi razširili vodarno v Klečah, izkopal so drug vodnjak in postavili črpalke z zmogljivostjo po 9000 kubičnih metrov vode na dan. Po svetovni vojni se je spet izkazalo, da stare vodovodne naprave več ne ustrezajo. Zato so l. 1928. postavili v Klečah četrti agregat z zmogljivostjo po 9000 kubičnih metrov vode na dan. Vse štiri črpalke so poslej lahko načrpale na dan do 24.000 kubičnih metrov vode. Vodovodno omrežje so stalno izpopolnjevali. Že do l. 1935. je bilo po svetovni vojni položenih 54 km cevi. Tedaj je merilo omrežje nad 127.000 m. L. 1940. je znašala dolžina omrežja 179.940 m, predlanskim pa 181.176 m. Vendar naš vodovod še ni dosegel višja svojega razvoja. Njegovo omrežje se še ni razprostrlo povsod na obrobje veike Ljubljane. Tako je v načrtu razširjenje omrežja do Bokalc. Ko bo povečan rezervoar, bo mogoče še primerno izpopolniti omrežje, tako da on dovolj močan tlak tudi v najbolj oddaljenih ceveh.

Rimske ceste pri nas

Kje so vodile, kakšne so bile in kaj je ostalo od njih

Ljubljana, 17. julija.
Na rimske ceste nas spominjajo še številna krajevna imena, a tudi prastare ceste same na sebi, ki jih ljudstvo imenuje »stare ceste«. Rimske ceste imamo tudi v Ljubljani. Na osnovah rimskih cest leže dandanes še mnoge glavne ceste. Tudi vsaj dve ljubljanski glavni cesti sta naslednici rimskih cest, Dunajska (Bleiwisova) in Tržaška. Druge glavne ceste leže po večini, če že ne na temeljih rimskih cest, pa vsaj blizu nekdanjih cestnih prog. Da so mnoge glavne ceste prave »naslednice« rimskih cest, se dandanes navadno ne zavedamo več in na to nas morajo opozoriti šele učnjaki. Tako je dognano povsem zanesljivo, da je nekdanja Dunajska cesta z Gradiščem točno v smeri nekdanje glavne rimske ceste, ki je držala iz Emona na sever. To je očitno že brez posebnih dokazov; sam pogled na zasnovo ljubljanskih ulic, ki so se usmerjale ter naslonile po glavnih cestah, nam pokaže, da je glavna cesta, ki drži iz ljubljanskega središča na sever, prastara. Ceste, ki so nastale v srednjem veku, so vjugaste, ta je pa ravna. Da je bila tu rimska cesta, je seveda še dovolj drugih tehtnih dokazov, predvsem, da so na nekaterih krajih odkrili njeno cestišče, dalje da so odkopali številne rimske grobove, ki so se vstili vzdolž rimskih cest itd. Ob tej priliki pa nameravamo povedati nekaj splošnega o rimskih cestah pri nas.

Osnova rimske organizacijske moči

Upravičeno smemo trditi, da so bile rimske ceste skupno z vojaškimi legijami osnova organizacijske moči in rasti imperija. V vse smeri, kamor koli se je širila oblast Rima, so se razprezale iz večnega mesta ceste in po njih so korakale rimske legije, nosilke oblasti in napovedovalke rimske civilizacije. Prav zaradi dobrih rimskih cest se je lahko utrčila oblast Rima v novih deželah, ki so bile tako takoj povezane z Rimom. Ob njih so začela rasti rimska mesta in utrjena vojaška taborišča. Za vojski so prihajali navadni državljani in začela se je razvijati trgovina. Civilizacija je potevala iz Rima po — rimskih cestah. Rimljani so se dobro zavedali velikega pomena svojih cest. Zidali so jih pa tudi tako trdno kakor za večne čase, zato so se tudi ohranile tako dobro skozi stoletja. V cestnih delih ni tekmoval nihče z Rimljani, ki so bili tudi najboljši zidarji ter arhitekti sploh. Poznali so mnoge civilizacijske pridobitve, ki jih ni bilo pozneje celo v srednjeveških mestih, na primer vodovod, kanalizacijo in centralno kurjavo. Seveda so bile ceste same na sebi civilizacijska pridobitve. Tudi cest niso delali v srednjem veku boljnih in niti ne tako dobrih. Prav za prav so tedaj le uničevali bogato dediščino starega veka. Uporabljali so v glavnem le rimske ceste, saj novih cest sploh ni bilo. Toda cest niso znali niti popravljati, o čemer niso imeli tudi toliko razumevanja za njihov pomen, da bi jih popravljali. Kljub temu rimske ceste niso mogle povsem razpasti. Sicer jih je tu in tam prerastla trava in skrilo grmovje, raztrgali hudourniki in poplavile reke, a njihovi sledovi so se vendar ohranili tako dobro, da so raziskovalci v novjšem času odkrili cestne proge.

Itinerariji — cestopisi

Rimljani niso imeli le cest, temveč tudi nekakšne zemljevide cestnih prog, cestopise ali itinerarije. Prav ti cestopisi so izrednega pomena za raziskovanje rimskih cest in tudi za proučevanje rimske zgodovine, posebnih rimskih mest. Iz njih izvemo, kje so bile glavne cestne postaje, kjer so držale ceste, spoznamo pa tudi lego posameznih postaj. Vendar, žal, itinerariji niso povsem točni, tako da so nekatere zgodovinarje zavedli v zmoti; zato je tudi neki zgodovinar iskal Emono na desnem bregu Ljubljane, nekeje pri Igu. Predvsem so znani naslednji cestopisi: itinerarium Antonini, narejen v času Antonina Caracalle; narisan je geografski Aethicus; itinerarium Hierosolymitanum je bil izdelan v tretjem stoletju in izpopolnjen l. 333 po Kr.; najmlajša je pa Tabula Peutingeriana, izdelana v dobi cesarja Teodozija Velikega. Iz teh cestopisov pa sprevidimo, da niso bili točni, že po tem, ker se ne strinjajo po imenih postaj in ne navajajo vsi enake oddaljenosti med posameznimi postajami. Največje težave so imeli raziskovalci, ker je v itinerarijih izpuščenih mnogo imen postaj. Razdalje so zapisane neenake v posameznih cestopisih najbrž zaradi tega, ker so bila tu in tam številna napačno prepisana. Upoštevati je pa treba tudi, da so se cestne proge spreminjale, kajti Rimljani niso le delali novih cest, temveč so tudi stare prelagali, izpopolnjevali ter popravljali. Tako je najbolj verjetno, da se je cestna dolžina spreminjala zaradi preložitve cestnih prog. Da so pa bili cestopisi vendar precej točni, sprevidimo iz označene oddaljenosti posameznih glavnih postaj; v tem vsi cestopisi skoraj povsem soglašajo.

Cesta Akvileja—Emona

Nas predvsem zanima cesta Akvileja—Emona, od koder so prihajali Rimljani k

nam in kjer so korakale rimske legije v severne pokrajine. Ta cesta je bila dolga 76 ali 77 rimskih milj. V dveh potopisih je le za miljo razlike v označitvi razdalje med Emono in Akvilejo. Rimska milja je merila približno poldrugi kilometer ali točno 1476 metrov. Ko govorimo o cesti Akvileja—Emona, moramo vedeti, da se cesta ni končala v Emoni. Držala je skozi Emono, Celeio in Poetovio. Po Antoninijevem cestopisu je bilo med Akvilejo in Emono pet postaj, med njimi tudi sedanji Logatec (Longaticus). Postaje so šteli od Akvileje. Po jeruzalemskem cestopisu je pa bilo med obema krajema 13 postaj. Tabula Peutingeriana omenja med postajami tudi Vrhniko (Nauportus) — ne Nauportus, po imenu.

Velik pomen ceste

Akvileja—Poetovio v zgodovini

Ta rimska cesta, ki je držala skozi naše kraje, je izrednega pomena za zgodovino starega veka in preseljevanja narodov. Lahko bi jo imenovali cesto narodov. Težko bi našli kje drugje bolj živahno križišče ter pomembnejši prehod kakor je bil tu v starih časih. Tu je bil prehod med Italijo in Alpami, med severom in jugom, med obmorskimi ozemljem in zaledjem, med Adriatikom in Podonavjem. Ti kraji so videli neštete trume vojsk, ne le rimskih legij, temveč tudi tolpe barbarskih narodov, ki jih je nepremagljivo stremenje vleklo na jug v toplejše kraje kakor v obljubljeno deželo. Tako so Rimljani sezidali ceste, da so ob razpadu imperija po njih vdirala barbarska plemena globoko na jug. Imperij je razpadel, ceste so ostale. Barbarji so požgali in porušili lepa rimska mesta, niso pa uničili cest, ki jih ni mogel uničiti niti čas. Strata publica, strata antiqua ali via publica, kakor so Rimljani imenovali svoje ceste, je živela dalje in po nji so se razvile množice ljudstev v stoletjih proti Italiji.

ZELJA

Mlada žena po poroki: — Veš, ljubi moj mož, jaz sem tako skromna, da imam samo eno željo, in ta je, da mi boš vse želje izpolnil.

NEKAJ VIŠJEGA

— Ali imaš ti še čevljarja za fanta?
— Ne, imam nekaj višjega. Krovca namreč!

Puh in perje prodaja!
R. SEVER, Marijin trg 2!

Zahvala

Vsem, ki ste z nami sočustvovali in nas tolažili ob mikli izgubi naše ljubljene mamice, stare mame in tašče, gospe

Terezije Gjud

vdove po brivskem mojstru

se tem potom najiskrenejše zahvaljujemo.

Posebno se zahvaljujemo vsem darovalcem vencev in cvetja, vsem, ki ste na katerikoli način počastili njen spomin ter vsem, ki ste jo v tako častnem številu spremili na njeni poslednji poti.

Sv. maša zadušnica se bo brala v ponedeljek, dne 19. t. m. ob 7. uri v župni cerkvi Marijinega Oznanjenja.

Ljubljana, dne 16. julija 1943.

ZALUJOČI OSTALI

†

Umrli nam je naš ljubljani soprog, dobri oče, stari oče, brat, stric, svak in tast, gospod

Franc Klobučar

uslužbenec drž. železnice

Pogreb dragoga pokojnika bo v ponedeljek, dne 19. t. m. ob 1/3. uri popoldne z žal — kapele sv. Andreja — k Sv. Križu.

Ljubljana, dne 17. julija 1943.

Zalujoči: ANGELA, soproga; VIKTOR, sin; DANICA por. FLORJAN, hčerka, in ostalo sorodstvo

SPORT

Še ena nedelja nogometa

Dve zanimivi tekmi na igrišču Ljubljane in tri mladinska srečanja za kolinsko tovarno

Ceprav se bližamo pasjim dnevom in je tudi vreme najbolj vabljivo za uživanje vode in solca, so vendar naši nogometaši ostali še eno nedeljo zvesti svoji igri — okroglemu usnju. Ker je prvenstveni spored izčrpan in nasprotnika od drugod ni mogoče dobiti, so si neumorni izvajalci te igre pomagali z novo kombinacijo domačih igralcev, ki je res svojevrstna in bo utegnili roditi dober sport in opravičiti zanimanje občinstva. Za današnji dve tekmi so si naročili najprej oba novo pečena prvaka iz obeh domačih divizij, Ljubljano in Mladiko, njima nasproti pa odredili dve reprezentanci sestavi iz I., odnosno II. divizije. Imena, ki smo jih že včeraj in predvčerajšnjim javili, jamčijo, da bosta oba mojštra zadelala na močne nasprotnike, s katerimi bi utegnili imeti, če le ne bodo preveč »plavalci« zaradi premajhnega razumevanja, precej trdega posla. V vsakem primeru pa bo treba biti obema hudo na preži, če ne bosta hotela doživeti kaj neprijetnega in nepotrebnega.

Prizorišče obeh tekem bo igrišče Ljubljane, kjer bo ob 17. začela tekma Mladika — reprezentanca II. divizije in ob 18.30 sledila tekma Ljubljana — reprezentanca I. divizije.

Razen teh dveh iger pa bodo danes odigrane še tri tekme z žogo, in sicer ob otvoritvi mladinskega pokalnega turnirja v režiji SK Marsa na igrišču za Kolinsko tovarno. Ker so prireditelji poskrbeli tudi lepa darila kar za tri najboljše izmed 6 udeležencev, je gotovo, da bo borba za posamezna mesta skrajno ogorčena.

Današnji spored utakmic obsega naslednja tri srečanja: ob 16.: Mladika — Hermes, ob 17. Zabjak — Vič in ob 18.: Korotan — Mars.

Naročite se na »Dobro knjigo«

Kramer

Strojna delavnica

Naznanjam cenj. strankam, da sem se preselil iz Selenburgove ulice 4 v svoje nove in večje prostore
CESTA V MESTNI LOG STEV. 15 (Trnovo), LJUBLJANA

DARMOL

Il miglior lassativo
najboljše odvajalno sredstvo

PRIPOROČA SE

AUTOMATICNI BIFE

DRUŽBA Z O. Z.

LJUBLJANA Selenburgova ul. 4

Okvirji GALERIJA OBERSNEL
CESTA ARIELLE REE 3

Žensko atletsko prvenstvo

Prihodno soboto popoldne na stadionu v šiški

Svoj drugi atletski nastop bodo imela naša dekleta prihodno soboto, 24. t. m. ob 17. na sportnem stadionu v šiški, in sicer v okviru tekmovalja za prvenstvo Ljubljane.

Ženska atletika, ki je imela včasih že lepo število aktivnih članic, je pozneje spet zamrla in je treba tem bolj pozdraviti veliko prizadevanje, s katerim skušata Hermes in pa sportna sekcija Tobačne tovarne kot naslednica Planine oživiti staro tradicijo. Res je, da gre sedaj skoraj za čisto nova dekleta, ki so se posvetila tej najbolj zdravilni sportni panogi, toda če jih opazujemo, s kakšno voljo in ljubeznijo so se lotila tega dela, ne moremo dvomiti, da bodo dobro napredovala. Neizogibno je seveda, da je ob enem z njihovo razdelitvijo v dva tabora začelo rasti tudi sportno nasprotstvo med njimi, ki bo tudi rodilo dobre sodeve. To žensko tekmovalje pa je samo uvod v še važnejše ženske sportne prireditve, in sicer v splošno klubsko prvenstvo, ki bo izvedeno 22. avgusta in za katero so pripravljena bogata darila za posameznice in za društva.

Po vsem tem se lahko računa, da bo že sobotno tekmovalje uspelo v vsakem pogledu in bodo tudi gledalci prišli na račun.

Čisto na kratko

Rumunski atleti so na domačih tleh zmagali nad hrvatsko atletsko reprezentanco s 110 : 80 točkam. Med Hrvatmi je najbolj ugajal dr. Buratović, ki je dosegel nov državni rekord v teku na 110 m z zaprekanjem s časom 15.6. Rumun Molina je postavil še drug državni rekord v teku na 200 m s časom 21.8.

Trboveljski nogometaši bodo morali do konca avgusta odigrati več izbirnih tekem za vstop v I. okrožni razred z moštvi iz Köflacha, Göttinga in Müzzuschlaga.

Mladi madžarski plavalci so se pred kratkim na prireditvah v Budimpešti tudi uveljavili ob drugih starejših tovariših. Tako sta dva juniorja Szatmari in Csusik preplaval 100 metrsko progo prosto v časih 1:01 in 1:01.8, medtem ko sta mojštra Veghazy in Körsi potrebovala zanjo 1:02.

Iz Srbije

Nove meščanske šole. Novi prosvetni načrt predvideva ustanovitev večje števila meščanskih šol v Srbiji, da bi se vzgojilo čim večje število za življenjsko tekmo sposobnega gospodarstva izobolane naraščanja. V zadnjih dveh letih je bilo na novo ustanovljenih šest meščanskih šol (v Požarevcu, Kladovu, Andrejevcu, Vražogrnju, Knjaževcu in Lazarevcu) in jih je sedaj na ozemlju Srbije 33. Nove meščanske šole bodo še v tem letu odprte v Azanji, Mionici, Ljuboniji, Ubu, Grocku, Veliki Plani, Zabarju, Zagubici, Varvarini, Rači in Aleksandrovcu.

Dragocena pridobitev Narodne biblioteke. Narodna biblioteka v Beogradu, ki postaja po svoji obnovi osrednji znanstveni zavod, je obogatila svojo rokopisno zbirko s starim srbskim rokopisom iz 14. stoletja. Je to »Mineje« za september in oktober, pisan na pergamentu, obsegajoč 100 listov. V njem manjka prvih 40 listov, na katerih so bile cerkvene pesmi za prvih osem dni v mesecu septembru. Rokopis je bil last vicekonzula Živojina Neškovića, čigar vdova Natalija ga je sedaj poklonila Narodni biblioteki.

»Srpski Radnik«. Tako se imenuje list, ki ga je 19. junija začela izdajati kot svoje glasilo »Srpska zajednica rada«, organizacija delavstva v Srbiji. Predsedstvo organizacije je, kakor znano, prevzel Milan Nedić, predsednik srbske vlade.

Ureditev civilnega avtomobilnega prometa v Srbiji. Zapovedujoči general v Srbiji je odredil, da morajo v svrhu kontrole o porabi bencina in olja vsi civilni lastniki avtomobilov od 1. julija t. l. dalje imeti posebne dovolilnice izkaznice in vozne knjižice. Izkaznice in knjižice izdajajo okrož-

na načelstva, v Beogradu pa policijsko ravnanstvo. Avtomobil z nad 2.5 l. cilitrsko vsebino ne bodo več dopušteni.

Dve milijardi državnega posojila za sanacijo srbskih financ. Z ozirom na ogromno povečane izdatke za redne izdatke državnih uprave je nemogoče kriti stroške za obnovu Srbije iz rednih proračunskih dohodkov. Zato je vlada z uredbo od 22. junija pooblastila finančnega ministra, da izvrši emisijo obveznic državnega posojila v iznosu dveh milijard dinarjev, ki se bo amortiziralo v 30 letih, počeni s 1. januarjem 1944. Obveznice bodo nosile 4.5 odstotne obresti. Emisija posojila se bo izvršila postopno po potrebi.

Občina Beograd bo zgradila 1000 novih stanovanj. Že leta in leta se je v Beogradu čutilo veliko pomanjkanje malih in srednjih ne preveč dragih stanovanj za uradniške rodine. Mestna občina je pred meseci to vprašanje resno vzela v pretes in pred štirimi meseci je razpisala nagrajno tekmo za izdelavo idejnih načrtov za zgradbo novih stanovanj na običnem zemljišču. Na podlagi sedmero predloženih osnutkov bo sedaj izdelan dokončni gradbeni načrt, po katerem se bo na navedenem zemljišču zgradilo v malih in v dvojnih villah ter v blokih hiš nad 1000 stanovanj, od teh 45% enosobnih, 45% dvosobnih, 7% trisobnih in 3% samskih. Ena in dvosobna stanovanja bodo imela kuhinjo, predsobo, kletski s prostori za umivanje, trisobna pa še kopalnico. Seveda bodo urejena tudi otroška igrišča, vrtovi in prostori za ulično zelenje. Tudi bo za to naselje zgrajena moderna osnovna šola, otroški vrtec in javno kopališče.

»Jugoslavija je mrtva«. Pod gornjim naslovom prinaša »Srpski Narod« članek ministrskega predsednika Milana Nedića. V njem piše general Nedić med drugim: »Srbij smo imeli dovolj Jugoslavije. Mi ne moremo o tej perfidni kombinaciji, ki je že v zgodovini in ki je v Novi Evropi ne bo, nič slišati. Srbski narod noče Jugoslavije, kar je bilo njegovo častno in slavno ime v Jugoslaviji zatirano. Jugoslavija ne bo obnovljena, ker jo nečesto niti njeni narodi, niti novi čas, niti Nova Evropa. Samo politični slepci ne vidijo novega časa in resnice. Jugoslavija je mrtva in ne bo nikdar več vstala. Pisana družba v Londonu, ki se imenuje jugoslovanska vlada, bo nepreklicno prenehala obstajati. To, kar se odigrava v Londonu, dokazuje samo eno, da je Jugoslavija mrtva. Zato lahko rečemo z besedami srbskega pesnika Dositeja Obradovića: »Srbija je rešena, ker imamo uje-no usodo v svojih rokah.«

Zadnji odgovor g. —om-u

Glede tega, da prepustiva presjoco bralcu samemu, sem z gospodom kritikom istih misli. Da pa izpodmaknem zadnji klin, na katerega se gospod kritik rešuje s trditvijo, da smer šole ni bila razvidna iz nastopa samega, navajam: Kritič sam v svoji oceni posredno priznava, da je nastop pokazal smer, kakršno sem v svojem odgovoru razložil, s tem, ko govori o »čustveno in miselno enotno uglasenem spor-redu«, o tem, da so bile nekatere stvari »pretežno zgrajene« in o »čalobni patini, ki je silila v monotonost in maniro«. Za tem torej le tiči enotna in določena smer, le da je ne-orientirano oko, ocenjuje prireditev z napačne-ga zrclišča, ni umelo pravilno razbrati in opre-deliti.

To naj modre mu zadošča! —drč.

Radio Ljubljana

NEDELJA, 18. JULIJA 1943-XXI.
8.00: Napoved časa. — Poročila v italijanski. 8.15: Orgelski koncert izjava Ferruccio Vagnanoli. 11.00: Prenos pete maše iz Bazilike Sv. Pavla v Rimu. 12.00: Razlega Evangelija v italijanski (O. G. B. Marino). 12.15: Razlega Evangelija v slovenski (O. K. Sekovanič). 12.30: Poročila v slovenski. 12.45: Komorna glasba. 13.00: Napoved časa. — Poročila v italijanski. 13.10: Poročila Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slovenski. 13.12: Simfonična glasba. 13.30: Operetna glasba. 14.00: Poročila v italijanski. 14.10: Koncert Radijskega orkestra in Komornega zbora, vodi dirigent D. M. Sijane. — Slovenska glasba. 15.00: Poročila v slovenski. 17.15: Dr. Zibert šime; Nalezljive bolezni pri domačih živalih v vojnem času. — Predavanje v slovenski. 17.35: Koncert violinista Karla Rupla. Pri klavirju L. M. Škerjanec. 19.30: Poročila v slovenski. 19.45: Politični komentar v slovenski. 20.00: Napoved časa. — Poročila v italijanski. 20.20: Simfonični koncert vodi dirigent Capuana. 21.20: Predavanje v slovenski. 21.30: Orkester pesmi vodi dirigent Angelini. 22.00: Operetno glasbo vodi dirigent Gallino. 22.35: Pesmi. 22.45: Poročila v italijanski.

EMILIO SAIGARI

KRALJICA KARIBOV

PUSTOLOVSKI ROMAN

»Rešil me je neki španski vojak. Morda se mu je smilila moja mladost, ko me je odnesel iz ognja. Kot sužnjo so me vzeli s seboj v Veracruz, odtod pa sem prišla v Maracaibo, kjer me je vojvoda podaril donu Paulu de Ribeiri. Od tistih dni živim samo maščevanju. Maščevanju za očeta, za brate, za ves moj rod! Ali me razumete, gospod?«
»Razumem te, Jara! Zanesi se, da ti pripravim zadoščenje!«
»Nikoli ne bo nobeno dekle čutilo do vas več ljubezni in hvaležnosti kakor jaz!«

Gusar je vzdihnil. Molčal je. Njegove misli so bile spet pri mladi Flamki, ki jo je bil po nedolžnem pahnol od sebe, zdaj pa je po dolgih štirih letih še vedno žaloval za njo.

10. POGlavJE

Ob yucatanskih obalah

Pod Morganovim spretnim vodstvom je plula »Folgore« vzdolž nicaraguanke obale. Ogibala se

je srečanja z drugimi ladjami in se držala precej daleč od malih pristanišč.

Bregove Costarice je bila pustila za seboj, ko je jadrjala daleč od njih mimo San Juana del Norte, lake, ki je imela že tiste čase precejšen pomen. Toda na jasnem obzorju so kakor ogromni stožci še štrleli veliki ognjeniki tega višavja, posebno Irazu s svojim 3500 metrov visokim vrhom.

Veter je bil ugoden, in tudi zalivski tok je pomagal ladi, da je plula hitreje. Ta topli tok, ki se dotika vseh obal Spodnje Amerike, prihaja z juga in se pri Bahamskih otokih obrača v Atlantsko morje. Njegova hitrost dosega po 22—56 kilometrov na dan. Pri Floridi predere vsakih 24 ur celo 148 kilometrov.

Deset dni po tem, ko je bila zapustila Puerto Limon, je »Folgore« srečno dosegla rt Gracias de Dios, skrajno točko Nicarague. Kmalu po tem, ko je obplula rt Cameron in krenila proti otoku Bonaci, se je gusar prvič spet pokazal na poveljniškem mostiču. Njegove rane so bile malone zaceleljene.

Sonce je izginjalo za velikim, ognjenordecim oblakom, ki se je zrcalil v morju. Bilo je, kakor da bi obzorje in voda žarela. Sapa, ki je pihala s kopnega, je prinašala trpke vonjave cedrovcev in morskih pinj. Zrak je bil tako čist, da si razločno videl tja do daljnih honduraskih obal. Nikjer se ni pokazalo nobeno jadro. Le v zraku in spodaj nad vodnimi cveticami so letali tropski ptiči, velikanske morske lastovke in vrani. »Folgore«, ki jo je gnala

sapa, je lahkotno drčala po skoraj negibni, prozorni vodi in puščala za seboj dolgo, penočo se sled.

Kapitan je kakor v sanjah gledal po morju. »Na kaj mislite, gospod? Na Flamko?« ga je vprašala Jara.

»Razločno jo vidim pred seboj,« je rekel, zatopljen v spomine, »kako me je pričakovala v moji vili na Tortugi! Kako srečen sem bil tisti večer, ki mi je postal usoden za vse življenje! Nikoli nisen mislil, da bi me mogla kdaj kakšna ženska tako globoko prevzeti... Pozabil sem bil žalostno cigankino prerokbo: »Prva ženska, ki jo boš vzljubil, ti bo prinesla nesrečo.« In res je bilo tako!«

»Pustite Flamko, naj počiva,« ga je tolažila Jara, »saj zdaj je mrtva. Našla je grob na dnu morja pri žrtvah svojega očeta!«

»Ne more biti mrtva, kajti po tisti noči sem spet in spet videval na morju kosti svojih bratov. Ne, njiju duši še nista našli miru!«

»Vaša brata sta pač terjala Van Gouldovo truplo, ne pa trupla njegove hčere!«

»Najina osveta ni več daleč, Jara! Čez teden dni se pridružimo brodogju, ki mu poveljujejo Laurent, Grammont in Van Horn, trije najspodobnejši izmed gusarjev na Tortugi!«

»Ali hočete dober svet, gospod? Pojdimo v Veracruz, preden dospete tja brodogve vaših prijateljev! Brodogja ni moči skriti. Ako vojvoda zve o vaši nameri, jo bo takoj popihal, kakor je storil v Maracaibu in Gibraltarju, še preden sta se mesti predali! Poznam Veracruz in vas tam lahko skrivaj pope-ljem v dvorec, kjer boste zalotili vojvodo. Ta dvorec

je hiša markize de Bermejo, Van Gouldove prijateljice. V njegovi lastni palači ga ne morete dobiti. Ta je ponoči in podnevi močno zastražena!«

Ventimiljski jo je napeto poslušal.

»Ali je v markizin dvorec tako lahko priti?«

»Sama sem poskusila,« je rekla Jara. »Ponoči sem zlezla z nekega drevesa v njen salon!«

»Pa kaj si ji hotela?«

»S svojo lastno roko sem hotela ubiti očetovega morilca. Nesreča pa je stori-la, da ga tisti večer ni bilo k markizi!«

Kapitan se je nekaj časa pomišljal, nato je privolil v njen predlog.

»Najprej je treba, da prideva neopažena v mesto! Zato si smete vzeti le malo spremljevalcev, drugače vas obesijo kakor vaš brata!«

Sonce je bilo zašlo. Prve zvezde so se počasi vžigale na nebu. Veter je pihal močnejše. Bril je skozi konopje in napenjal jadra.

Zdaj je Morgan pristopil k gusarju.

»Kapitan, ali ste opazili te mnoge luči na obzorju? Utegnilo bi biti mehiško brodogje!«

Ventimiljski je vzel daljnogled, ki mu ga je podal nadporočnik, in pazljivo zastrmel na morje.

Tam je bilo videti množico svetlih pik, po dve in dve skupaj, kakor ladijske svetilke... Podoba je bilo, da plove brodogve proti jugu.

Drugi dan so s »Folgore«, ki je ves čas jadr-lal na sever-severzahod, zagledali otok Bonaco. Ta je bil v onih dneh skoraj spet, samo nekaj Indijancev je živelo na njem.